

LOVÉSZ TIBOR:

A Skagerrak-i tengeri csata.

Szeged, 1948.

Diss. A 163

A 163

A M.		TUDOMÁNYEGYETEM	
KÖZLEKEDÉSI, NYELVI- ÉS TÖRTÉNETTUDOMÁNYI MŰKÖDÉS			
502		no 47. 48. bk. szám.	
É. kezelt: 1948. V.		no 19. n.	
Eloszám:	Uloszám:	Műhely/101	
119	119		

L Ö V É S Z   T I B O R :

A SKAGERRAKI TENGERI CSATA.

A Szegedi Tudományegyetem bölcsészeti-,
nyelv- és történettudományi karához benyújtott
doktori értekezés.

Szeged, 1948.

Diss. A 163

	Tartalom:	Oldal.
Bevezetés		1.

Előzmények.

A tengeri hadihelyzet a csatáig	3
A csata közvetlen előzményei	13
A két flotta ereje	17

A csata.

A csata felosztása	18
A cirkálók csatája	18
A német főerő beavatkozása	26
Az angol főerő beavatkozása	29
Az éjjeli harcok s a csata vége	44
A veszteségek	51
Hadihelyzet a csata után	52
A csata kritikája	53

Püggelék.

A skagerraki csata a német birodalmi gyűlésben	64
A német admirális jelentése	65
Az angol admirális jelentése	66
Az angol admirális pótlejtése	67
Felhasznált irodalom	68

- . - . - . -

A skagerraki tengeri csata.

Bevezetés.

Az Északi-tengerből a Keleti-tengerbe egy háromszakaszos természetadta átjárón lehet áthajózni a mesterséges átjárón, a Vilmos császár-csatornán kívül. Ennek a természetes átjárónak első tagja a Skagerrak szoros, második a Kattegatt szoros, a harmadik pedig három részre osztozik a dán szigeteiktől: Sund, Nagy-Belt, Kis-Belt.

A Skagerrak Délnorvégia és Jütland /dánul Jylland/ félsziget közt hullámzó 220 km hosszú és 100 km széles első szakasza a két tenger közötti vízi átjárónak. Nevét az északjütlandi partoknál fekvő "Skagensriff" nevű homokzátonyról kapta. A szorosban élénk forgalom zajlik le. Itt halad át a Skandináv-félsziget államainak majdnem egész tengeri kereskedelme, főleg Svédországé. Élénk a Norvégia és Dánia közötti személyhajózás is. Tavasszal és ősszel meglehetősen viharos, de egyébként élénk forgalom zajlik le rajta. Gyors gőzösök és motorhajók 2-3 óra alatt átviszik az embert a Jütland északi partján fekvő Skagenből Oslóba, Ibsen és Grieg, Nansen és Amundsen népének fővárosába. Jelentős a halászat is. Rengeteg apró halászhajó bukdácsol a hullámokon, hering és tengeri pisztráng után vetve ki hálóját. Nyugat felé a szoros kiszélesedik és egybeolvad az Északi-tengerrel. /Ez német elnevezés, angol neve Germán-tenger./ Délre egyenesen húzódnak a dűnés jüt partok. Ez ennek a tenger résznek békés képe.

A skagerraki tengeri csata.

Bevezetés.

Az Északi-tengerből a Keleti-tengerbe egy háromszakaszos természetadta átjárón lehet át-hajózni a mesterséges átjárón, a Vilmos császár-csatornán kívül. Ennek a természetes átjárónak első tagja a Skagerrak szoros, második a Kattegatt szoros, a harmadik pedig három részre osztódik a dán szigetektől: Sund, Nagy-Belt, Kis-Belt.

A Skagerrak Délnorvégia és Jütland /dánul Jylland/ félsziget közt hullámzó 220 km hosszú és 100 km széles első szakasza a két tenger közti vízi átjárónak. Nevét az északjütlandi partoknál fekvő "Skagensriff" nevű homokzátonyról kapta. A szorosban élénk forgalom zajlik le. Itt halad át a Skandináv-félsziget államainak majdnem egész tengeri kereskedelme, főleg Svédországé. Élénk a Norvégia és Dánia közti személyhajózás is. Tavasszal és ősszel meglehetősen viharos, de egyébként élénk forgalom zajlik le rajta. Gyors gőzösök és motorhajók 2-3 óra alatt átviszik az embert a Jütland északi partján fekvő Skagenből Oslóba, Ibsen és Grieg, Nansen és Amundsen népének fővárosába. Jelentős a halászat is. Rengeteg apró halászhajó bukdácsol a hullámokon, hering és tengeri pisztráng után vetve ki hálóját. Nyugat felé a szoros kiszélesedik és egybeolvad az Északi-tengerrel. /Ez német elnevezés, angol neve Germán-tenger./ Délre egyenesen húzódnak a dűnés jüt partok. Ez ennek a tengerrésznek békés képe.

Egy tavaszi délutánon azonban más képe volt a Skagerraknak. Hatalmas páncélos hadihajók sorai turták a habokat, füstfelleget fújó kéményekkel, fürge, gyors, karcsu cirkáló és kis torpedónaszádok rajzottak körülöttük megannyi V betűt hasítva a vizen, ágyuk ezrei bömbölve szórták a tüzet és halált, alattomos torpedók fehér sávjai kavarták a vizet, jelzőzászlók százai lengtek az árbócokon, szikratéviratok recsegték az éterben, menydörgött a levegő, hatalmas acéltornyok repültek szét szikrázó tűzvillanással, büszke csatahajó-óriások égig zengő, harsogó robbanással törtek darabokra, vagy nyelte el őket sisteregve a hullámsír. Embereket téptek cafatokra a gránátok és sodortak el roncsolt mentőcsónakokat a hullámok. A gomolygó füstfellegekben a tépett árbócokon vadul lobogtak egyrészt a fekete faskeresztes, másrészt a pirossávos harci zászlók. A pokol szabadult el a Skagerrakban!

A hadtörténelem művelői pedig feljegyezték: - "A Skagerrakban a világtörténelem legnagyobb tengeri csatájában ütközött össze a Föld két legnagyobb hadiflottája, az angol és a német. . . "

Feladatunk az, hogy ennek a nagy harcnak elfogultságtól mentes, tárgyilagos ismeretét adjuk pártatlanul és az igazság szellemének megfelelően.

Azóta még az akkorinál is nagyobb háboru zajlott le. Ádáz tengeri harcok ebben sem hiányoztak. De ennek ellenére nyugodtan mondhatjuk, hogy a skagerraki csata "a világtörténelem legnagyobb tengeri ütközete" büszke címét megőrizte. A második világháboru euró-

---

pai vizeken lezajlott tengeri küzdelmeiben számra csekélyebb erők mérköztek minden esetben. Így volt ez Narviknál, Spartiventonál, Teuladánál, Pantelleriánál és a többi esetekben. A Csengés-óceánon vívott legnagyobb tengeri csatákban - Guadalcanal, Bougainville, Formosa - mennyiségre ugyan tekintélyes erők vettek részt, de még mindig alatta maradtak a Skagerraknál harcoló hajók számának. Azonkívül ezekben a tengeri csatákban a főszerep elsősorban a repülőgépeknek jutott. A szemben álló flották sokkal többet harcoltak velük, mint egymással. Tehát a skagerraki csata tengerésztechnikai teljesítményben is első maradt. Mindenekfelett pedig "ideális" tengeri harc volt, amelyben - néhány felderítő lég-hajótól eltekintve - csak hajók vettek részt és harcoltak egymással.

Ezután térjünk a tárgyra.

Előzmények.

A tengeri hadihelyzet a csatáig.

Már 1914 nyarának végén az Északamerikai Egyesült Államok és Olaszország kivételével, minden tengeri nagyhatalom harcban állott. Az első világháború a legtávolabbi óceánokra is kiterjedt. A Délcsendes-óceánon a keletázsiai német flotta vonult hazafelé Spee gróf tengernagy parancsnoksága alatt, sarkában az üldöző brit, francia, orosz és japán hadihajókkal. Vele szemben pedig már újabb angol flottarajok vonultak fel a déli vizekre, az Atlanti-óceánon át Angliából. Ezekkel diadalmas, majd végzetes csatákra került a sor, Coronelnél, majd Falklandnál./

1./ Tirpitz: Erinnerungen, 304-5. lap.

Julier: A világháború magyar szemmel 288-89. o.

Aggházy-Stefán: A világháború, 134. lap.

Ezalatt az Indiai-óceánon ott garázdálkodott a rettegett "Emden" cirkáló és csak hosszas üldözés után tudták legyűrni a Kókusz-szigetekenél. Ugyanakkor a "Königsberg", "Karlsruhe" és más német egységek a végtelen világtengerek más pontjain kalózkodtak vigan és sok antant hadihajót kötöttek le hosszú ideig.

Ez a cirkálójáboru beletartozott a német flotta haditerveibe. A német gyarmatokon állomásozó hadihajóknak semmi esélyük sem volt arra, hogy a hatalmas antant tulerővel szemben a gyarmatokat a tenger felől megvédjék. Tehát hazatérésre kaptak parancsot azzal a meghagyással, hogy utközben pusztítsák az ellenség hajóit, ahogy csak tudják. Ezzel sok erőt vonnak el jó időre az európai vizekről.

S mi legyen az európai tengereken? A mérvadó erre nézve a két főellenfél - a brit és német - admirálisától függött. Szövetségeseik is kénytelenek voltak saját tengeri haditerveiket ezen két nagy ellenfél elhatározásaihoz jórészen hozzáigazítani.

Az angol és a német flotta volt a világ két legerősebb hajóhada. A nagyobb persze az angol volt: 2,455.000 tonnatartalommal, 678 db. egység. A sietve fejlesztett fiatal német császári haditengerészet 1,204.000 tonna súlyu hajóhaddal rendelkezett. Pont a fele az angolnak, 400 db. modern, az angolnál jobb minőségű hajóval.

Az angol és a német közvélemény csatát kívánt és várt. A britek előtt dogma volt flottájuk győzhetetlensége. De a világ előtt is, sőt az öregebb német tengerésztisztek előtt is! A nelsoni hagyományokhoz hiven a

-
- 1./ Julier i.m.289. l., Aggházy-Stefán i.m. 134-135. lap.
  - 2./ Julier i.m.289. l., Tirpitz i.m. 305. lap.
  - 3./Gonda:A hadiflottáról. 16-20. lap.

britek támadást vártak, a német flotta mielőbbi elintézését. De a német közvélemény is türelmetlenül várta a birodalom büszkeségének, fiatal hajóhadának mielőbbi harcbaszállását. A német flotta tisztikara és legénysége a nagy számbeli hátrány darára égett a mielőbbi megütközés végyától. 1./

De az admiralitások mindkét részen másképp gondolkoztak.

Az angol "nagy flotta" /grand fleet/ parancsnoka Sir John Jellicoe tengernagy volt. Ennek a hatalmas hajóhadnak a zöme a honi angol kikötőkben állomásozott. Tekintélyes erők voltak a Földközi-tengeren és a világ-tengerek többi pontjain is az angol világbirodalom védelmére. A "grand fleet" kétszeres tulsulyban volt a német északi-tengeri hadóhad /Nordseeflotte/ fölött. Ez indokoltta a közvélemény előtt az angol támadást. Követelték is eléggé.

De Jellicoe másképp határozott.

Szükséges a későbbiek megértéséhez, hogy egy kis jellemrajzot adjunk róla.

Mint ember, komoly, megfontolt, hidegvérű, a való helyzettel hidegen számoló egyéniség volt. Hiányzott belőle a gyors lelkesedés, ellentéte volt a heves vérmérsékletű Nelsonnak. Sokkal inkább angol jellem volt, mint a trafalgari halott győztes. Mint tengerésztiszt aprólékosan ismerte mesterségének minden részletét. A nagy számok nem tévesztették meg, mindig többre becsülte a technikai és taktikai értékeket. Hidegen, logikusan számoló egyénisége itt tűnt ki a leghelyesebben. A tulerőt nem tekintette a győzelem biztosítékának, hanem az ügyes stratégiai és taktikai manőverezést és tüzelosztást.

Távolabbról pedig a hosszulejáratu tengeri stratégiát. Kis tulzással angol tengerész - Cunctagornak is mondhatnánk. A következmények sokban igazolták. Magas tisztét felelősségteljes kötelességtudás érzetétől áthatva látta el.

Jellicoe nem volt hive a német flotta elleni rögtöni támadásnak, mert nem látta értelmét. Helyesen vélte, hogy egy ilyen, az egész angol világhatalom sorsát eldöntő csatát nem lehet elhamarkodottan felvenni. Elve az volt:

1./ Biztosítani kell az angol seregeknek a francia harctérre való szállítását;

2./ Még kell védeni az angol partvidéket a német támadásoktól;

3./ Tengeri blokádnak alá kell venni Németországot, hogy a tengeren át ne jusson hadiszerhez;

4./ El kell fogni az óceánokon kintrekedt német hadi- és kereskedelmi hajókat.

Először tehát ezeket a feladatokat akarta végrehajtani. Ez persze még az óriási angol flottából is nagyobb erőket vett igénybe hosszabb időre. De a zöm még így is kereken kétszerese volt az ellenségnek. De Jellicoe nem engedett a csatasürgetőknek! Meg volt győződve, hogy vereség esetén a győztes németek azok, akik elvághatják Anglia és francia szövetségese összeköttetéseit, valamint Anglia távoli utvonalaait is és ez a háboru elvesztését jelenti. Ezért szerette volna, ha a németek támadnak, az angol vizekre behajóznak és itt azután kedvező körülményekre támaszkodva megverheti őket.²⁾ De csak is, emberi számítás szerint "biztos" győzelem esetén akart megütközni Jellicoe. Sokat alapított ebben a

---

1./ Tolnai: A világháboru története IV.kötet 272. l.

2./ Julier i.m. 287. l.

tulerőre, noha éppen ő hirdette sokszor, hogy a tulerő nem elég a sikerhez. De tudta jól, hogy az ellenfél hajói szerkezetre, páncélzatra és főleg tüzérségre nézve lényegesen jobbak az angol egységeknél. 1./ S ezért volt kénytelen csata esetén a tulerőre számítani. De mindenekfelett ez volt a legfőbb oka Jellicoe óvatos, védekező szellemű hadvezetésének.

Ez azonban nem zárta ki, hogy kisebb flottacsoporthokkal ne intézzenek előretöréseket felderítő- és korlátozott támadási célokkal a német partok felé. Ezeknek tevékeny vezetője David Beatty altengernagy volt. Támadószellemű főadmirálisánál és kedvenc harci módszere a csapdataktika volt, mely hasonlított némileg az ősmagyar harcmódor "les"-éhez. Ezzel csalta lépre a német cirkálóhadat Helgolandnál és majdnem így volt Doggerbanknál is.

Az angol flotta zöme lehorgonyzott Scapa Flow sziklapartos öbleiben, kiküldött részei pedig blokád-vonalat alkottak az Északi-tengeren és megkezdték a haditerv szerint feladatuk teljesítését.

S mit határoztak a németek?

A német flotta legfőbb parancsnoka II. Vilmos császár volt. A tengerészeti vezérkar főnöke /Admiralstabschef/ von Pohl, a "Nordseeflotte" parancsnoka von Ingenohl tengernagy, a haditengerészet államtitkára /Statsekretär des Reichsmarineamts/ pedig "a német flotta atyja" és megteremtője: a nagyszakállu Alfréd von Tirpitz főtengeternagy /Grossadmiral/ volt. 2./

A nézetek különböztek. A legtöbb vezető német tengerésztisztre hatott a tulerős ellenség számbeli fölénye, de talán még jobban an-

---

1./ Tolnai i.m. VIII.kötet, 203. l. /részlet

Jellicoe emlékirataiból magyarul./

2./ Tirpitz i.m. 307-9. lap.

nak győzhetetlen hire. S hatott a császárra is, aki kedvenc fegyvernemét szerette volna lehetőleg vitrinben tartani. A kormány /főleg Bethmann-Hollweg kancellár/ és a politikusok pedig szintén ezen a nézeten voltak. Harcon kívül akarták tartani a büszke flottát, hogy aztán érintetlen erejét ütőkártyaként játszáski a béketárgyalásokon. Nagyon tévedtek! Ez a tévedés végzetes volt.

Pohl vezérkari főnök a súlypontot a Keleti-tengerre akarta helyezni és az oroszok ellen szándékozott élénkebben működni, de egyáltalában nem akart itt sem nagyobb erőt harcbavetni. Angliával szemben a már a háboru előtt kidolgozott haditerv alapján állott, amely a védekezést írta elő mindaddig, amíg az angolok helyzete olyan kedvezőtlen lesz, hogy sikerrel rajtuk lehet ütni. Ezt a helyzetet pedig az u.n. "kisháboru" által akarták elérni. Vagyis kisebb, ügyesen vezetett flotta-csoportok gyors támadásaival annyira le kell gyengíteni az angol tulerőt, hogy létrejőjjön az erők kiegyenlítődése. Ez a terv elméletben nem volt logika híján, de a gyakorlatban illuzorius volt.^{2./}

A "Nordseeflotte" parancsnoka, az egyébként bátor és lovagias Ingenohl tenger-nagy ingadozó magatartást tanusított a háboru elején. Hajlott a kezdeményezésre, de nem teljes határozottsággal. Csak könnyű egységeket küldött a tengerre, azokat is felderítés céljából. Ugyanakkor helyesnek látta a védekezés elvét is s ezt meg is parancsolta a csata-flottának.^{3./} Viszont mind ő, mind Pohl várták az angolok támadását. Tehát a német flotta-vezetés, éppen úgy, mint az angol, a védekező magatartás mellett döntött.

1./ Tirpitz i.m. 310, 312, 314. lap.

2./ Tirpitz i.m. 307. 323. lap.

3./ Tirpitz i.m. 309. lap.

Egy ember volt csak, aki teljes határozottsággal az angolok ellen mielőbbi támadást és azok döntő csatára való kényszerítését követelte. Ez a valaki az öreg Tirpitz nagydmirális volt.

Igen helyesen abból indult ki, hogy a hadihajók azért hadihajók, hogy a háborúban harcoljanak, nem pedig védett kikötőkben rejtőzködjenek. A "kisháboru" nem vezet célhoz. Az angolok számbeli fölénye később még jobban fokozódik, mert hajógyáraik nagyobb teljesítő-képességűek, mint a németekéi. Ezért ki kell használni a német flotta jobb minőségét és tűzértségét, nagyobb célzási és torpedókezelési gyakorlatát, nemkülönben harcvágyát. Ezért a háboru kitörése után már az első 2-3 hétben csatát kell vívni. Később már minden egyes nappal közelebb jutnak az angolok ezen kezde-ti hátrányok behozásához.

Tirpitzet leszavazták a politikusok és Pohl. Pedig neki lett igaza!

Igy tehát a védekező haditervet fogadták el.

1914 aug. 28-án Beatty angol tenger-nagy vezetésével az 1. angol hajóraj Helgoland-nál ügyes taktikával meglepte és léprecsalta a Leberecht-Maas tengernagy vezette német kiscirkálókat és ezek felét megsemmisítette. Leberecht Maas tengernagy is elmerült a hullámsírban a "Köln" cirkálóval.

Ez a balsiker megdöbentette a német császárt és ezt teljesen helytelen pesszimiz-mussal fogta fel. Még jobban korlátozta a "Nordseeflotte" parancsnokának kezdeményezését és elrendelte, hogy engedélye nélkül a flotta nem futhat ki. S a tulzott félelem oda veze-

-
- 1./ Tirpitz i.m. 311-17. l. Julier i.m. 287. l.
  - 2./ Tirpitz i.m. 312. lap.
  - 3./ Tirpitz i.m. 309. l. Aggházy-Stefán 133. l.
  - 4./ Tirpitz i.m. 310-11. lap.

tett, hogy engedélyezett kifutásnál is félut-
ról visszahívták a kivonult hajóosztályt.

/pl. szept. 22-én./

Egyedül Tirpitz főtengernagy látta helyesen a helyzetet. Nem csüggesztette el a helgolandi kudarc. Ezt - igen reálisan - részben a határozott, egységes flottavezetés hiányának, részben a cirkálóhad tulságavitt, a helyzet nyugodt mérlegelésének fölébekerekedő harci lelkesedésének tulajdonította. Meggyőződve a német flotta minőségi fölényéről, követelte a csatát, mielőtt az angolok behozzák hátrányaikat. Október 25-én Wilhelmshavenben személyesen tárgyalt Ingenohl tengernaggyal, az északitengeri hajóhad vezénylő admirálisával. Sikerült őt meggyőznie felfogása helyességéről, Ingenohlnak pedig a császár jóváhagyását megszerezni Anglia elleni előretörésekhez. A német flotta több sikeres rajtaütést hajtott végre keletangol kikötők ellen. Egy ilyen raidra való kifutásnál 1915. jan. 24-én a csupa tűz és csupa lendület von Hipper altengernagy vezette német flotta Doggerbanknál a helgolandi győztes, Beatty altengernagy erős hajóhadába ütközött és 3 óras csata után az ügyes angol manőverek miatt vissza kellett vonulnia, miközben elvesztette "Blücher" páncélos cirkálóját. Ez az újabb eredménytelen csata Ingenohl tengernagy, a támadás hívének állását és a főparancsnoknak helyét a csataellenes Pohl raglalta el, ki vezérkari főnöki állását Bachmann admirálisnak adta át, aki viszont a csata mellett volt.

Pohl, mint flotta főnök /Flottenschef/ német haditengerészeti kifejezés, ugyanolyan

1./ Tirpitz i.m. 314. lap.

2./ Tirpitz i.m. 325. lap.

3./ Aggházy-Stefán i.m. 232. l. Tolnai i.m.V.k. 224-27. lap.

4./ Tirpitz i.m. 325. és 332. lap.

értelmű, mint a főparancsnok/ természetesen elveihez hűen, viszatartotta a flottát. Helyette a buvárhajókkal operált, de politikai szempontok miatt ezt sem elég eréllyel folytatta. Nem használta ki azt az időt, amíg az angol flotta értékes részei a Dardanellák ostrománál voltak lefoglalva más vizeken és ott súlyos veszteségeket szenvedtek, másrészt a buvárhajók elleni harc is sok egységet lekötött. Csata esetén ezek hiányoztak volna a "grand fleet" soraiból. Pohl nem élt az alkalmalval és az év végére az új építkezések s a közben végetért dardanellai ostromnál felszabadult erők által megszorított brit flotta már veszélyesebb volt, mint a háboru elején. Ez a tétlenség rontott a német tengerészet szellemén is.

Ilyenformán Pohl helyzete nagyon nehéz lett a flottaparancsnoki tisztben. A haditengerészet hangulata ellene fordult és betegség is megtámadta. Ezért Pohl távozott és pár hónap mulva a kor már végzett vele és meghalt, utódjára hagyva egy súlyos örökséget. Ez 1916 elején történt.

Aki a helyére lépett, viharezgett acél-admirális volt, a döntést állandóan kereső, energikus támadószellemű tengernagy, aki nem ismert semmi lehetetlent. Ez a gránitból faragott férfiu volt Reinhard Scheer altengernagy.

Eleven harcikedv fűtötte mindig, de a lelkesedés őbenne mindig egyensúlyban volt a hideg számításal is. A gyors rögtönzésektől nem riadt vissza és változott helyzetben is azonnal feltalálta magát. Bátorsága néha már tulzásba is ment.

1./ Tirpitz i.m. 332. lap.

2./ Tirpitz i.m. 332. lap.

Tehát most két ellentétes egyéniség, a vakmerő Scheer és az óvatos Jellicoe állt egymással szemben. Scheer Tirpitz főtengernagy csataelméletét meggyőződéssel tette magáévá a kedvezőtlen helyzet dacára. Sikerült végre logikus érveivel a császár ellenkezését leküzdeni és a csatához az uralkodó beleegyezését megnyerni. Most azután megfelelő munkatársak után nézett. Megtalálta őket hamarosan.

Vezérkari főnökéül von Trotha, alparancsnokokul pedig Behncke és a már ismert, erősen támadószellemű Hipper admirálisokat választotta a nehéz feladathoz.

A feladat tényleg nehéz volt! Az angolok nemmaradtak tétlenül Scapa Flowban. Részenben a kereskedelmi hajóikat kitartóan torpedózó U-hajók, részben a német flotta teljes elszigetelése céljából a brit hajóhad aknarakó egységei nehéz körülmények között, kitartó munkával nagy aknazárat létesítettek Borkumtól Jütlandig és a németeket meglehetősen korlátozták mozgási szabadságukban.

Scheer tengernagy mindenekelőtt az előző tehetetlen tétlenkedésből megingott harci szellemet sikeresen felélesztette és a könnyű tengeri haderők erélyes bevetésével átjárókat vágott az aknamezőkön. Ezek nyitvatartásának biztosítására szolgált az állandó őrhajóhad. Ez sokszor vívott harcokat az angol könnyű haderőkkel s e heves járőrharcok mindkét félnek veszteségeket okoztak. A németeknek az aknákkal még külön is bajuk volt, de feladatukat, az átjárók nyitvatartását elérték. A német flotta 15 hónap után ismét nagyobb erővel jelent meg az angol partok előtt és 1916. ápr. 24-én bombázta a kelet-angliai kikötőket.^{3./}

- 1./ Julier i.m. 291.lap.
- 2./ Tirpitz i.m. 333.lap.
- 3./ Aggházy-Stefán i.m. 232.1.

Óriási felzudulás volt az angol közvéleményben. Hol van a "grand fleet"?

Jellicoe nem várhatott tovább. Ő is csatára szánta el magát. Részben a közvélemény nyomására, részben abból a helyes felismerésből, hogy mivel az új német flottafőnök tevékenységéből látszik a csataszándék, ez előbb-utóbb bekövetkezik. Ha a brit flotta továbbra is Scapa Flowban marad, a németek sorban végigbombázzhatják a szigetország kikötőit, amit pedig nem lehet bevárni. Tehát a németekkel meg kell ütközni legközelebbi kifutásuknál és megsemmisítő csapást kell mérni rájuk! Az angol tulerő több, mint kétszeres, tehát meg kell nyernie a csatát emberi számítás szerint. Az angol admirális is ezen a véleményen volt. Jellicoe is hitt a sikerben, de bizonyos fokig tartott a német hadihajók elsőrangú minőségétől és tüzérségétől. Mint látni fogjuk, nem ok nélkül!

Ugyanakkor Scheer még jobban kereste a csatát. Ő is sokat remélt tőle. Meg volt győződve a sikerről. Nem kevesebbet várt a győzelemtől, mint az angol blokádnak szétzuzását. Ez pedig távolabbról nagyon behatna a háború menetére is. S újabb nagy csapások még a nagy ellenség világuralmát is végzetesen megrendíthetik. De ez már távoli gondolat. . . Most a csatával kellett törődni!

Igy született meg mindkét fél véletlenül egyidőre eső támadó szándékából a legádázabb tengeri ütközet, amelyet a világ valaha is látott.

A csata közvetlen előzményei.

Noha mindkét fél támadni akart, a közvetlen kezdeményezés az angoloké volt.

1./ Tolnai i.m. VIII k. 192. lap.

2./ Jubier i.m. 291. lap.

Itt meg kell valamit említeni!

1914 aug. 26-án a Keleti-tengeren az oroszokkal folyó harcokban elsüllyedt egy német cirkáló. Erről orosz buvárok felhozták a német haditengerészet titkos rejtjelkulcsát és átadták az angoloknak. Így az angolok felfoghatták a titkos német rádiósürgönyöket és a német vállalkozásokkal szemben idejében ellenintézkedéseket tehettek, ha megfelelő időben venni tudták az ellenfél rádiójelzéseit, vagy légköri viszonyok nem hatottak zavarólag. A németek az angoloknak ezt a nagy előnyét csak a háboru után tudták meg.^{1/}

Az ügyes Beatty ezt a kedvező körülményt használta fel Jellicoe jóváhagyásával a csata létrehozatalára. Ugyanis az volt az angol haditerv, hogy egy rádiótrükkal kicsalják a német flottát s miután a német rejtjelzést a felfogott rejtjeltáviratokból megállapíthatták, hogy az ellenséges flotta mikor és hol fut ki és milyen irányban.

Igy aztán a "grand fleet" meglepetés-szerűen rajtuk üthet!^{2/}

Ennek megfelelően intézkedett Beatty. Nagyszámu teher- és halászhajót szedett össze és alakulatokba rendezte. Azután az egész hajócsoporthat Scapa Flowból a norvég vizekre küldte, miközben élénk rádiótevékenységet kellett kifejteniök. A német haditengerészet fő-rádióállomásai: Cuxhaven és Tondern rádiogoniometriai megfigyelő módszereikkel észrevették, hogy a "tuloldalon" valami változás történt.^{3/} Az ellenséges rádiózás Scapa Flowban éhalkult, míg Bergen-Stavanger magasságában erős lett. Megállapította a német rádiókémkedés azt is, hogy az észlelt rádiózás médjá teljesen megfelel az angol flotta

- 1./ Julier i.m. 290-91. lap.
- 2./ Kilián: Kémkedés rádión.
- 3./ Kilián i.m.

már korábban megfigyelt rádiós jellegzetességeinek. Ugyanis a rádiósok mindkét oldalon már a háboru kezdetétől megfigyelték egymást. Egymás adásainak elektromos rezgését átvitték fényképekre és ezek a rezgésszám-hullámmutató képek jól ábrázolták az egyes rádiósok "éter-egyéniesség"-ét és munkamódját. Ezeket a fényképeket éppen olyan nyilvántartó-rendszerrel kezelték, mint a rendőrség bűnözők ujjlenyomatait. Az angol haditengerészet rádiósai voltak a legkiválóbbak ebben a mesterségben, de Cuxhaven és Tondern emberei sem sokkal maradtak el tőlük.

Mikor tehát Cuxhaven és Tondern észrevette az angol rádiózás változását, a fent említett módon elővették a rádiónyilvántartót. Ebből megállapították, hogy a brit hajóhad valóban elhagyta az Orkney-szigetek pompás flottabázisát, Scapa Flowt és Norvégia partjainál van ismeretlen céllal. A rezgésfényképek igazolták, hogy a "grand fleet" rádiósai távira-toznak. Ez így is volt! Az ügyes Beatty ugyan-is a megtévesztő halászfloTTára valóban az ismert angol rádiósokat rakta, akiknek működési módja többé-kevésbé ismert volt az ellenfél előtt. Ha idegen rádiósokat tesz a hajókra, minden valószínűség szerint ezekből a nyilvántartókból megállapítják a németek, hogy nem a flottához tartoznak és akkor aligha ugranak be. Így azonban a csel sikerült.^{1/}

Tehát a német flottaparancsnökság a rádiószolgálatról jelzett adatokra támaszkodva úgy döntött, hogy amíg az angol flotta távol van, ezt kihasználja és rajtaütésszerűen végigbombázza Északanglia és Skócia partjait.^{2/} A flotta az Északi-tengeren felmegy a Ska-

---

1./ Kilián i.m.

2./ Julier i.m. 291. oldal.

gerrakig és ottan derékszögben balra fordulva a célnak tart. Ez az ut kerülő volt; de így valószínűbb, hogy ellenséges űrhajókkal nem találkoznak ezen a háborútól messzebb eső tengerrészen, míg, ha a rövidebb átlós utat választják Anglia felé, már sokkal nagyobb volt a lehetősége angol buvárhajókba és űrhajókba való ütközésnek, ami a vállalkozás felfedezését is jelenti és így a meglepetés kizárását. Scheer tengernagynak persze sejtelve sem volt - nem is lehetett - arról, hogy a titkos rádió rejtjelzés az angolok kezében van. De igen helyesen, tekintve a nagy és bizonytalan veszélyekkel teli távolságát és azt, hogy az angol flotta, vagy erősebb részei a visszatérés-kor a parti állomásoktól felriasztva, esetleg mégis találkoznak vele, úgy határozott, hogy flottája főhaderőivel fut ki.

Megindult tehát a különböző hadikikötőkben állomásozó német hajóosztályok közti rejtjeles rádiózás. Parancsok jöttek, mentek a levegőn át. Az angolok pedig a rejtjelzés birtokában mindent kihallgattak és megtudtak. A "grand fleet" tehát biztosra ment. És mégis csalódtak.

Scheer tengernagy, aki eddig már többször is kifutott kifejezetten csatát keresni, éppen most nem várt csatát. Azért - amint fentebb láttuk - "biztos, ami biztos" jelszóval mindenre felkészült, de mégis az angol cselőtől félrevezetve nem számított döntő csatára.

Zseniális képességeire vall, hogy ennek ellenére nemcsak számolt egy váratlan eshetőséggel - és helyesen, mert ez bekövetkezett - hanem fényesen kivágta magát a csapdából,

mert - amint látni fogjuk - nem hagyta magát meglepni, sőt a csata az ő flottájának fölénye jegyében folyt le.

A két flotta ereje. 1/

Mielőtt rátérünk a nagy ütközetre, ismernünk kell a küzdőfeleknek a csatában résztvett haderejét. Nézzük először a "grand fleet"-et. Erői a következők voltak: 30 csatahajó, /sorhajónak is nevezik/ 9 csatacirkáló, 6 régebbi páncéloscirkáló, 25 más cirkáló /110.000 tonnatartalommal/, 160 torpedóhajó /120.000 t/ összesen 1.338.000 tonnatartalmu hadiflotta harcolt angol részről 380 nehéz hajóágyuval. Ezek közül 64 db 38.1 cm-s, 20 db. 35.6 cm-s, 152 db 34.3 cm-s és 144 db 30.5 cm-s löveg volt. A közepes és kiskaliberű ágyuk száma közel 2000 volt. A tengerészek száma 60.000 fő.

A német flotta ereje az alábbi volt:

16 csatahajó, 5 csatacirkáló, 6 régebbi csatahajó, 11 cirkáló /65.000 tonna/, 85 torpedóhajó /55.000 tonna/. Összesen 688.000 tonnatartalmu hajóhad 224 nehéz ágyuval. Az ágyuk közül 134 db 30.5 cm-s, 90 db 28 cm-s volt. A kisebb ágyuk száma 1.000 körül járt. A személyzet száma 45.000 fő volt.

Az angolok egyirányban és egyidejűleg 182.500 kg, a németek 87.500 kg súlyu kövedékmennyiséget lőhettek ki. Az angolok a Barrand Stround-féle, a németek a sokkal jobb, Rapke tengerészmérnök által feltalált automatikus villamos célzókészüléket használták. Az angol hajók nagyobb gyorsasággal, míg a németekéi erősebb páncélzattal bírtak.

1./ Adatok található: aggházy-Stefán i.m. 233. lap, Julier i.m. 291-92. lap. Julier különböző haditengerészeti vonatkozású cikkeiben, Tolnai i.m. VIII. k. 196. lap, "Zászlónk" 1916. évfolyam második féléve, lexikonokban Skagerrak címszónál.

Az angol ágyuk messzebbre hordtak, míg a németekéinek nagyobb volt az átütőereje. A német hajóanyag általában sokkal jobb volt.^{1/} Ezután térjünk át a csata ismertetésére.

A csata.

=====

A csata felosztása.

A könnyebb áttekintés kedvéért a skagerraki csatát annak lefolyása alapján a következő szakaszokra osztjuk: 1./ a cirkálók csatája; 2./ a német főerő beavatkozása; 3./ az angol főerő beavatkozása; 4./ az éjjeli harcok és a csata vége. Megjegyezzük itt, hogy más hadtörténészek 4 nappali és 1 éjjeli fázisra taglalják az ütközetet, de mi ezt a rövidebb és érthetőbb felosztást választjuk.

A cirkálók csatája.

1916 május 31-én éjjel 2 órakor riadót fújtak a német hadikikötőkben és elhangzott a parancs:

- Klar Schiff zum Gefecht!

Hajnalban Scheer tengernagy^{2/} flottája már uton volt északnak. Először a wilhelmshaveni csoport futott ki. Elöl a kis torpedónaszádok, majd a torpedórombolók, utánuk a cirkálóktól és más rombolóktól biztosított büszke sornahajóhad. Élén a zászlóshajó, a "König", utána a "Kronprinz", a "Kurfürst", a "Markgraf" és a többiek. Ugyanakkor kifutott a cuxhaveni csoport és a Kiel hadikikötőjében állomásozó egységek is. Ezek élén a német hajóépítő ipar egyik büszkesége, a 28.000 tonnás "Lützow" csatacirkáló, amelynek árbócán Hipper admirális zászlója lengett. Az első két

---

1./ Julier i.m. 286, 292. l. Tirpitz i.m. 334-

36. lap.

2./ Dékány: Hősök, Skagerrak c. rész.

flottarész egyesült és harcalakzatba fejlődött. Scheer tengernagy egy elővédet küldött ki a leggyorsabb hajókból, hogy a főerők előtt felderítsék az utat a szigetország partjai felé. Mert a már ismertetett haditerv szerint azt akarta a német flotta bombáznai.

Az elővéd Hipper vezénylete alatt a kieli flotta volt. Állott 5 csatacirkálóból/"Lützow" zászlóshajó, "Derfflinger", "Moltke", "von der Tann", "Seydlitz"/, 6 kis cirkálóból és 40 torpedónaszádból és rombolóból. 100 km-re megelőzve a főhadat gőzölt előre a német elővéd a jüt partok mentén. Másfél órai távolságra utána Scheer a 22 csatahajóból álló zömmel s a többi kisebb egységgel követte.1/ Hogy még jobban felderítsék az utat maguk előtt, a flottavezérkar 10 Zeppelin léghajót is küldött az Északi-tenger kikémlelésére. Az idő és a tenger nyugodt volt, a látási viszonyok a magasabb légrétegek kivételével általában jók voltak. Viszont éppen a magasabb régiók rossz látási viszonyai meglehetősen akadályozták a Zeppelineket a felderítésben.2/

Mit csináltak ezalatt az angolok? Mikor Beatty kiküldte a félrevezető rádióadásokat sugárzó hajókat, a brit flotta készenlétben állott Scapa Flowban. Nem sokáig. Amire számítottak, bekövetkezett!

Felfogták a német rádiótávíratokat s a rejtjelkulcs birtokában megtudták ellenfelük tervét. Tehát kifutott Albion drága büszkesége, a "grand fleet" és az ellenség elé ment.

Jellicoe szintén elővédflottát küldött ki, hogy felderítse a tengert maga előtt. Az elővédflotta - angol tengerésznyelven colon - Beatty vezénylete alatt állott az I. csata-

---

1./ Tolnai i.m. VIII. k. 197. lap. "Zászlónk" i. évfolyama,
2./ A nagy háboru irásban és képben. VI. köt. 297.1

cirkálórakból /6 hajó: "Lion" zászlóshajó, "Queen Mary", "Tiger", "Indefatigable", "Princess Royal", "New Zealand" / 13 kiscirkálóból, 60 torpedóhajóból. 30 km-re követte egy második colon, melyben 5 csatahajó volt: /"Queen Elisabeth", "Warspite", "Malaya", "Valiant", "Barham"/. A főhad itt is 100 km-re utána hajózott s három nagy osztályra volt tagolva s 34 nehéz egységből - közte 25 csatahajó - állott. Jellicoe tengernagy zászlója az "Iron Duke" árbócán lobogott. 12 kiscirkáló, 100 torpedóromboló és naszád gyűrűzte körül az acélóriásokat. Ezekből 50 torpedóhajó közvetlenül biztosította őket.

Mindkét részről ezenkívül néhány tengeralattjáró is szerepelt, de ezek csekély sebességük révén csak megfigyelésre szorítkozhattak. Szerep nekik nem jutott a csatában. Az ő helyük a kalózkodásban volt.

A nagy csatakerék megmozdult. . .

A két lavina megindult egymás felé. . .

A déli órákban az egyik német Zeppelin léghajó az Északi-tenger északi részében angol csatahajókat fedezett fel, amint Jütland és a Skagerrak felé küzeledtek. Azonban a repülőkre rossz látási viszonyok miatt hamarosan elvesztette őket szem elől.

De ennyi elég volt!

- A harcot felvesszük! - adta ki a parancsot Scheer tengernagy a léghajó szikratáviratára. Természetesen most sem tudhatta még, hogy a kétszeres tulerejű "grand fleet" várja. Azt hitte, hogy csak egy erősebb angol flottarésszel lesz dolga.

1./ Tolnai i.m. VIII.k. 200.l. "Zászlónk" i évf.

2./ Tolnai i.m. VIII. k. 194. lap.

Délután 4 óra 28 perckor a Skagerrak nyugati részén Hipper hajóosztályának a bal-szárnyán haladó német kiscirkálók és az angol colon előtt felderítő brit cirkálók megpillantották egymást.^{1/} Az angol kiscirkálók visszafordultak a colon felé a kísérő torpedóflottával. A német kiscirkálók és torpedóhajók szintén. Most már a két colon közledegt egymáshoz. 5 óra 20 perckor látták meg egymást Beatty és Hipper csatacirkálói. Párhuzamosan futottak délre. Hipper ugyanis feladta északi irányát és felvette Beattyét. A távolság 13.000 méter volt. A tüzértisztek céloznak. . . A levegő most kristálytisztá...

5 óra 37 perckor az angol hajókon elhangzik a parancs:²⁾

- Read! . . Fire! . .

Eldördül az első sortüz és megnyitja a csatát. Minden angol csatacirkáló egyenként 12 db 30.5 cm-s nehéz ágyuval rendelkezett. 72 nehéz gránát repült a német hajókra.

Hipper nem válaszolt rögtön. Kissé távolibbott 15.000 m-re. 5 óra 49 perckor aztán a német flottán is végigharsantak a vezényszavak:³⁾

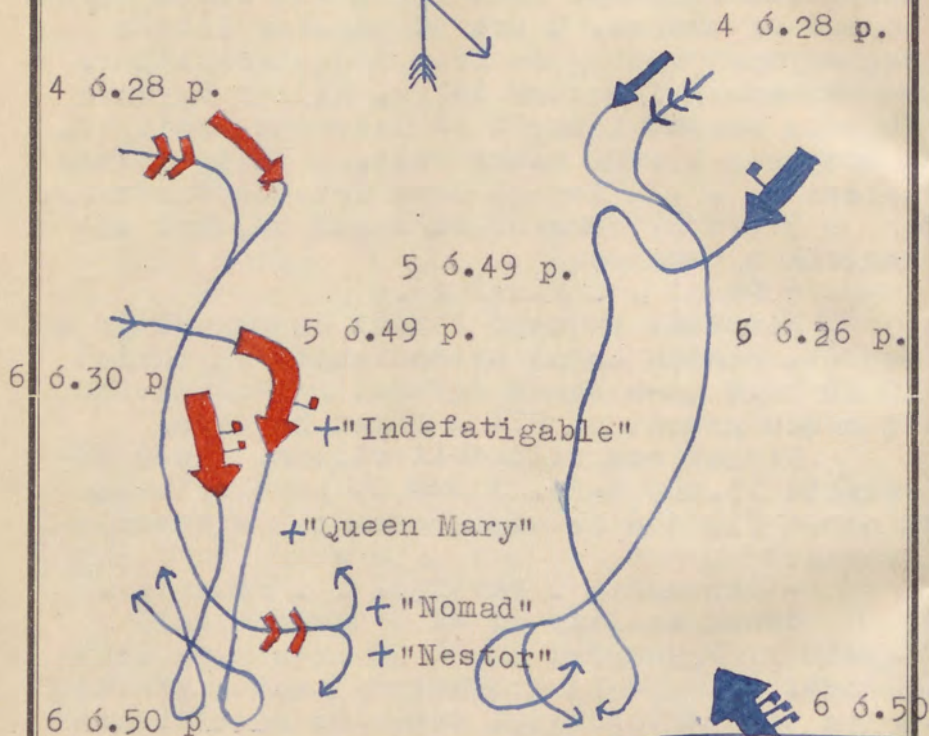
- Achtung! . . Fertig! . . Feuer! . .

Tüzek csaptak ki az 5 csatacirkáló ágyuiból. Egyenként 12 db 28 cm-s ágyu lőtt vissza. Az ágyu-hangversenyre azután mindkét colon teljes tüzérségi zenekara rázendített a maga kaliberei hurjain. 5 óra 58 perckor a 19.050 tonnás, 8 db 30.5 cm-s ágyuval felfegyverzett "Indefatigable" brit csatacirkáló egyenesen a "von der Tann"-ra összpontosította ágyúi tüzét. A "von der Tann"

-
- 1./ "Zászlónk" i. évf.
  - 2./ Beumelburg: Sperrfeuer um Deutschland, Skagerrak c. rész. 2. lap.
  - 3./ Beumelburg i.m., Révai lexikon XVI. köt. Skagerrak címszó, 842.lap. Zászlónk i.évf.

A cirkálók csatája.

Szélirány: Ény.

Jelmagyarázat:

Angol:	Német:
kiscirkálók	kiscirkálók
torpedóhajók	torpedóhajók
I. csatacirk. raj.	csatacirkálóraaj
"Queen Elisabeth"osztály.	főerő

19.400 tonnás volt, 8 db 28-s ágyuval. Ez volt az angol egység végzete. A német hajó 6 óra 7 perckor leadott válaszsortüze az angol egység lőszerraktárába csapott. 300 tonna súlyú munió robbant szét, mint egy kitörő vulkán. ^{1/} Páncéltornyok, ágyuk, árbócok röpkegtek a levegőben és füsttenger ömlött szét a hullámokon. Az "Indefatigable" nem volt többé, eltűnt egy szemvillanás alatt, mintha elfujták volna a tengerről. 1017 emberből senki sem menekült meg. Az angol colont a drámai megdöbbenés hangulata futotta végig. Ezt nem várták!

Megdöbbenésük rémületté fokozódott, mikor a továbbiharc folyamán 6 óra 27 perckor a 28.000 tonnás, 8 db 34.3 cm-s ágyuval rendelkező "Queen Mary" csatacirkáló kapott egy telitalálatot a lőszerraktárába, ^{2/} és hasonló módon szétrobbant és elnyelte a tenger, mind az 1266 főnyi legénységgel együtt. A németek szintén meglepődtek, mert nem is gondolták, hogy gránátjaik ilyen rombolóhatásúak legyenek.

Ekkor az angolok erősítést kaptak. Megérkezett a második colon 5 csatahajójával /"Queen Elisabeth"-osztály/. Így nagy tűzérségi tulerővel rendelkeztek s most elszántan belefeküdtek a harcba. Az újonnan jött brit hajók a legújabb, a háboru alatt elkészült egységek voltak; szén helyett fűtőolaj hajtotta őket és gyorsaságuk alig maradt a csatacirkálók mögött, úgy, hogy résztvehettek ezek harcában. ^{3/} A "Queen Elisabeth"-osztály a csatacirkáló mögött helyezkedett el és már a lőtávolság határán - 20.000 m - tüzelt a német colonra.

- 1./ Dékány i.m., Julier i.m. 292. lap.
- 2./ Julier i.m. 292. lap. "Zászlónk" i. évf.
- 3./ Tirpitz i.m. 333. lap.

Közben persze mind Beatty, mind Hipper állandóan jelentették szikratávirón az eseményeket a vezérhajóknak és segítséget kértek. Scheer a német főerővel teljes gőzzel rohant az elővédek harcának színhelye felé, Hipper támogatására. Ő és vezérkari főnöke, Trotha most már - a "Queen Elisabeth"-osztály megjelenésekor - gondolták, hogy az angol flottával kell megküzdeniök. 1/ Teljesen tisztában voltak a tuleró jelentőségével, de jól ismerték saját flottájuk személyi és anyagi kiválóságait. Scheer tengernagy hasonló nézetű vezérkari főnökével egyetértésben a rég óhajtott csata felvétele mellett döntött és nem habozott megütközni, noha csak fele akkora erővel rendelkezett, mint ellenfelei és a körülmények mind kedvezőtlenek voltak. Ez mutatja benne a nagy embert s a kiváló vezért!

Ezalatt Jellicoe admirális is áttekintette a helyzetet és "Iron Duke"-on. Ugy határozott, hogy nem megy egyenesen Beatty segítségére, hanem egy darabig megtartja eredeti irányát a jütlandi partok felé. 2/ Az volt a terve, hogy a német flottát hagyja Beattyvel harcolni s ő ezalatt a "grand fleet"tel az ellenség és Jütland közé férkőzik s oldalból és hátból támadhatja meg az elővédflottával harcoló németeket. 3/ Ez a terv is kitünő volt. A nelsoni hagyományok szellemében készült és volt bizonyos hasonlósága a "Vanguard" félkaru és félszemű tengernagyának abukiri haditervéhez. Persze, Jellicoe szándéka azzal a veszéllyel járt, hogy a két egyesült angol colont jóideig sorsára hagyja s ezeknek válságos harcot kell vívni Scheer tulerejével, míg a "nagy flotta" ~~Yaxxa Yaxxa~~

-
- 1./ Tirpitz i.m. 334. lap.
  - 2./ "Zászlónk" i. évf.
  - 3./ Julierá i.m. 292. l. Tolnai i.m. VIII.köt. 200-201. lap.

felfejlődik a döntő harcra. De kockázat nélkül nincs győzelem s a brit főadmirális vállalta a kockázatot. Azonban bizott a helgolandi és doggerbanki sikerek alapján Beatty képességeiben, hogy a főerő beérkezéséig megállja a helyét nagyobb baj nélkül.

Térjünk vissza a csatára.

A két angol colon az egyesülés után a németekkel párhuzamosan hajózott dél felé. Tüzérségi tulsúlyuk hamarosan érezhető volt. Súlyos gránátzapor hullott a német hajókra. A von Egidy kapitány vezette "Seydlitz" sérült meg legjobban. Három db. 38-s találat érte, amint a csata után a fölrobbant lövedékek repeszdarabjaiból megállapították. A csatacirkáló ennek ellenére megőrizte teljes harcképességét, ami a kiváló német hajószervesztés fényes bizonyítéka.

Az angolok hirtelen füstfelhőket vettek észre messze a német colon mögött, a déli horizonton. 6 óra 38 perc volt. Semmi kétség, ez a német zöm! Ha eléri^{2/} a lőtávolságot, az angol colon sorsát nem nehéz kitalálni! De addig legalább még jó negyedóra van hátra. A harc a colonok között tovább folyt.

Mindamellettt Hipper helyzete kellemtelenné vált. Ezért megparancsolta a kíséző 9-s torpedóflottillának az angol csatahajók és cirkálók elleni torpedótámadást. Ez 6 óra 50 perckor volt.

- Torpedoboote vorwärts! ▼ repültek fel a jelzőzászlók az árbócokra.

A 9-s flottilla, mely a "fekete huszárok" nevet viselte, 30 tengeri mérföldes

---

1./ Tirpitz i.m. 333-34. lap.

2./ "Zászlónk" i. évf.

sebességgel rohant a brit csatavonal felé. É-
len a flottilla vezérhajója Steinbrinck kor-
vettkapitánnyal.

Az angolok minden kaliberű ágyúval tűz
alá vették őket. Ha a kis "fekete huszárok"
kivethetik acélszivarjaikat, újabb brit páncél-
kolosszusok jutnak az "Indefatigable" és "Queen
Mary" sorsára. Ezt nem lehetett bevárni s ki a
csövekből, amennyit csak bírnak!

Nehéz gránát eltalálta és nyomban el-
süllyesztette a német torpedóvezérhajót. Stein-
brinck és pár tengerész életbenmaradt s a kö-
vetkező hajó felvette őket. A korvettkapitány
felkapaszkodott a parancsnoki hidra és sapká-
ját klengetve a többi hajó felé jelezte, hogy
folytatja a rohamot. Aztán tovább! Az új hajót
egyszerre 5 nehézgránát találta telibe és szét-
szaggatta. Steinbrinck flottillaparancsnok
és minden embere elesett. De a "fekete huszá-
rok" tovább rohantak előre. A brit rombolók ke-
resztben helyezkedtek el előttük, hogy a nagy
hajókat megvédjék. A két torpedóflotta össze-
csapása várakozáson felüli nagy német sikert
hozott. Újabb veszteség nélkül a "fekete hu-
szárok" elsüllyesztették a "Nomad" és "Nestor"
angol rombolókat, négy másik naszádot és
rombolót súlyosan megrongáltak. Ezekből két
sérült romboló nemsokára elmerült. A heves
összeecsapás után a német könnyű egységek visz-
zatértek a nehéz erőkhöz.

Ekkor már megjelent a színen a német
zöm s megkezdődött a csata új fejezete.

-
- 1./ Dékány i.m.
  - 2./ Dékány i.m.
  - 3./ "Zászlónk" i. évf.

A német főerő beavatkozása.

Scheer tengernagy a főhaddal 7 órakor érkezett a colonok harcterére. Flottája három sorhajórajra oszlott. Élen a "König", az admirálishajó, utána a "König"-osztály többi egységei Behncke altengernagy vezetésével^{1/} utána a másik két kötelék.

A már másfél órája harcoló Hipper-csoport északnyugat felé megfordult s a főhajóhaddal párhuzamosan, de jóval előtte haladt és ismét az ellenségnek tartott. A kísérő könnyű erők még előbb, vele párhuzamosan.

Beatty most már nem várhatott a visszavonulással. Hátraarcot csinált és visszafordult északnak. Hajóinak menetrendje a következő volt: elől a cirkálók és a torpedónaszádok a torpedórombolókkal, utánuk a középen a negritkult csatacirkálóhad s a "queen Elisabeth"-osztály páncélosai fedezték a visszavonulást.^{2/} Teljes gőzzel vonult északra a végigtépzőtt angol colon, miközben a Hipper-csoport állandóan ágyuzta őket s a főflotta Behncke altengernagy vezette élosztálya is tüzet nyitott rájuk.

De Beatty ügyes tengerész volt és kitűnő taktikus. Kihasználva a távolság előnyét, az északi irányból lassan áthajlott északkeletre s menetének ive fokozatosan átváltozott keletire. Ezzel merőlegesen helyezkedett el a német flotta előtt s most ő volt előnyös tüzelési helyzetben, mert hadihajói központosított tüzet adhattak az ellenséges élre.^{3/} Főleg a Hipper-csoport helyzete volt tüzelésgileg kritikus, mert legelől lévén, leghatásosabban sujthatta volna az angol tüz.

1./ Tirpitz i.m. 334. lap.

2./ Tolnai i.m. VIII. k., Révai lexikon i.réze

3./ Kalmár: Lángoló tengerek 344. lap.

Ezenkívül tudta az angol admirális, hogy már Jellicoe tengernagy hatalmas hajónadával nem-sokára feltűnik a láthatáron. Addig neki le kell kötnie a németeket. Tehát koncentrált tüzelést kezdett Hipper csatacirkálóra. A régi angol manőrvirozás szellemében mutatta meg Beatty, hogy lehet visszavonulásból újra kedvező helyzetet alakítani. Sikeresen felvette az u.n. T-állást /the crossing T./, a saját hajóknak az ellenséges flotta menetirányára merőlegesen való elhelyezkedését. Ennél az esetről lehet a legjobban koncentrikus tűz alá venni az ellenséges élt. A T betű felső, vízszintes szára a keresztező - jelen esetben az angol - flotta, alsó, függőleges szára a koncentrikus tűz veszélyébe kerülő - jelen esetben a német - flotta. A T állást már Nelson alkalmazta 1797 február 14-én St. Vincent foknál teljesen szabályosan Jervissel együtt a spanyol Cordoba ellen. Később, 1805 október 21-én, ha nem is egészen szabály szerint, de nagy sikerrel Trafalgarnál a francia Ville-neuve-vel szemben. Ujabban 1905 május 27-én Csuzimánál a japán Togo használta megsemmisítő hatással az orosz Rozsdesztvenszkij ellen.

Most Hipperen volt a sor. De az energikus német nem hagyta magát s most ő mutatta meg, mit tud! A kísérő cirkálóknak és torpedóflottilláknak az angol csatarend közepe ellen támadást vezényelt, ^{1/} hogy tehermentesítse a számára veszélyes ^{1/} T állás folytán szorongatott csatacirkálóit.

A német könnyű tengeri haderő ismét "fekete huszáros" irammal rontott Beatty tengernagy csoportjára. Az elszánt kis hajók a brit csatacirkálók közé lövik torpedóikat

A német főerő beavatkozása.

É

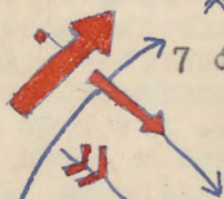
Szélirány: Ény

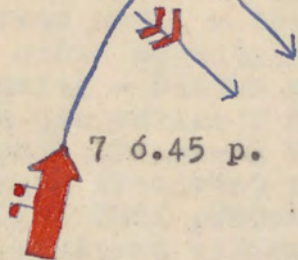
7 ó.45 p.

7 ó.45 p.

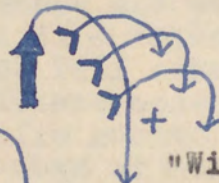

7 ó.45 p.

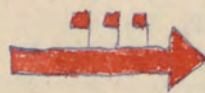
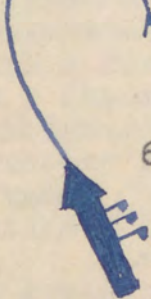
7 ó.45 p.

7 ó.45 p.

"Wiesbaden"

6 ó.45 p.

Angol főerő

Jelmagyarázat többi része az előző vázlaton.

és kis ágyúik gyors tüzével záporoznak rajtuk végig. A torpedótámadás ugyan nem okozott veszteséget az angoloknak és a kiskaliberű ágyúk is inkább kellemetlenek voltak, mint pusztító hatásúak, de a sok szunyog csipkelődését az óriások mégis megsokallták s a "Lion" árbóca-ra felszaladt a jelzőzászló. . . 7 óra 45 perckor az angol I. csatacirkálóra megmaradt 4 hajója lassan északnak fordult és végleg kivált a harcból, eltűnve a lóporfüstben. Ezek többet már nem vettek részt a csatában.

A mögöttük haladó "Queen Elisabeth"-osztályra most már Hipperen kívül Scheer is tüzelt.

Beatty T állást felvevő manővere folytán ugyanis Hipper - mialatt a tehermentesítő torpedótámadást elrendelte - ő maga is párhuzamos irányt vett fel az angolokkal s az utána jövő Scheer szintén. Így mindkettőjük hajói teljesen oldaltűzet lőhettek az angol menetrend végén hajózó "Queen Elisabeth"-osztály 5 csatahajójára, miután a centrum - az I. csatacirkálóra - kivált.

Most Beatty rendelt el még a kiválás alatt könnyítést célzó támadást saját torpedó- és cirkálóhajóinak Hipper ellen. Az angol könnyű egységek teljes gőzzel támadnak a német csatacirkálókra. Ezek a torpedók kikerülése végett jobbra eltérnek, a kísérő kiscirkálók és torpedóhajók pedig ellentámadásra indulnak. Ennek ellenére a "Seydlitz" csatacirkálót eltalálja egy torpedó, de az erős hajó kibírja. Ekkor közel 8 óra van már, esti idő, de a látási viszonyok az északi földrajzi helyzet folytán még mindig jók.

A német és angol könnyű egységek összecsapása különösebb eredménnyel nem járt.

-
- 1./ Tolnai i.m. VIII.k. 199.lap. Révai lex.i.r.
  - 2./ Tirpitz i.m. 334. lap.

Ehhenben váratlanul súlyos tűz zudult a német kiscirkálókra északról, ahol feltűnt az angol "Invincible"-osztály három csatacirkálója és a "Warrior"-osztály 5 páncélos cirkálója. A német élhajók fergeteges sortűzekkel üdvözlik az új jövevényeket és találataik erősen csökkentik az "Invincible" és két páncélos cirkáló harcképességét.

De a német kiscirkálókra továbbra is hullottak a gránátok és egyre erősebben. S ekkor keleten hosszú, füstbe és gőzbe burkolódzó, tüzet szóró hajósor jelent meg: a "grand fleet" óriási csatavonala!

S ezzel a skagerraki csata elérte tetőpontját!

Az angol főerő beavatkozása.

Itt volt az angol világ büszkesége, Albion kardja!

Elővédként három nehéz egység a "Repulse" csatacirkáló vezetésével. Aztán a három osztályra tagolt, 24 legmodernebb nagycsatahajóból álló főerő 100-nál több kisebb hadihajó kíséretében.

Élén a tengernagyi hajó, az "Iron Duke" szelte a hullámokat, árbócain lobogott a harci zászló és ott állt a parancsnoki hidon az az ember, aki a rengeteg erőt vezényelte: Jellicoe admirális!

Jellicoe bizonyos, önmaga előtt egyáltalán nem titkolt aggodalommal volt telve saját hajói páncézatának a találatokkal szembeni ellenállóképességét illetően. Beatty szikratávirataiból már tudta két büszke, szép csatacirkálójának meglepő végzetét. Viszont ki kellett használni a talán többet soha

---

1./ Tirpitz i.m. 334. lap.

vissza nem térő kedvező helyzetet. Mert a tulle-
rő az övé, friss, érintetlen főhajóhada gyors-
sabb volt, míg vele szemben lassabb járatu és
már részben meglehetősen igénybevett lőszer-
készletű ellenfél állott. A gyengébb angol
páncélzat folytán keletkezett hátrányát a nagy
tüzérségi tulsuly és a gyorsabb hajók előnye
kiegyensúlyozta. De mindenekfelett hihetetlen-
ül kedvező taktikai helyzete volt a "grand
fleet"-nek.^{1/}

Ugyanis megismétlődött az, ami előbb
a colonok harcában, amikor Beatty Hipperrel
szemben felvette a T állást. De Jellicoenak
ez lényegesen kedvezőbben sikerült, mert ő
hirtelen és váratlanul tünt fel és óriási flot-
tája nagy mennyiségénél fogva sokkal nagyobb
térben érvényesült. Hatalmas tüzérségi tulere-
je volt a legveszedelmesebb a német hajóhadra,
melynek éle ilyen módon a megsemmisítés veszé-
lyébe jutott a "grand fleet" várható koncent-
rikus tüze által.

Ezen okoknál fogva a fenti aggodalom
dacára a brit főadmirális hitt a győzelemben
és kiváló tengerészképeességeinek felhasználá-
sával elszánt akarattal éppen olyan szilárdan
kezébe vette a hatalmas hajóhad irányítását
a csatában, mint azt a reáruházott magas tiszt-
séggel járó felelősség megkövetelte.

Jellicoe gondosan áttekintette a
helyzetet az "Iron Duke" hidjáról és határo-
zott. Terve az volt, hogy anémet flotta s a
jütlandi partok közé furakodik, azután oldal-
ról és hátulról támadva a német flottára, azt
bekeríti és megsemmisíti.^{2/}

Mindennél jobban kedvezett az ango-
loknak az a körülmény, hogy a tőlük nyugatra

1./ Tirpitz i.m. 334. lap.

2./ Julier i.m. 292. lap, Tolnai i.m. VIII. k.
200-201. lap.

lévő német flottaegységek az alkonyati fényben jól megvilágítva sziluettként emelkedtek ki a horizontból, míg az angol hajók a keleti szürkességben gőztől és füsttől burkolva, szinte láthatatlanok voltak és csak ágyuik torkollattüze jelezte helyüket.^{1/} A német flotta tehát meglehetősen válságos helyzetbe került s a számára eddig kedvezően folyó csata komolyra fordult.

Mint említettük, a hirtelen felbukkanó angol zöm a Beatty-csoport kisebb hajóival küzdő német könnyű erőkre csapott le tüzével. Ezek voltak kozzá legközelebb. A német kiscirkálók és torpedóhajók kénytelenek voltak követni a Hipper-csoport csatacirkáló-hadának példáját - amely az előbb az angol torpedóhajók előtt jobbra tért ki - és szintén jobbra fordulva igyekeztek ki a veszélyes zónából. Ez sikerült is egyikük kivételével. Az angol főhad egy nehéz gránátja belecsapott a "Wiesbaden" kiscirkáló gépházába és pozdorjává zuzott minden gépet, kazánt és turbinát. Minden gépész és fűtő meghalt. A "Wiesbaden" mozgásképtelenné válva, állvamaradt és céltáblája lett a gránátésőnek.^{2/}

Az a heroikus küzdelem, amit ennek a cirkálónak egyenesen emberfeletti hősiességgel és legteljesebb halálmegvetéssel küzdő tisztjei és matrózai vívtak ezután, adja a skagerraki ütközet legdrámaibb mozzanatát és a német haditengerészet legnagyobb erkölcsi dicsőségét.

Ahhoz a harchoz, amit most a "Wiesbaden" végigküzdött, a tengeri hadtörténelemben csak egy hasonló eset van: 1794 június 1-én a quessanti csatában, az angol tengerészet

---

1./ Tirpitz i.m. 334-35. lap.

2./ Kalmár i.m. 345. lap. Révai lexikon i.r. "Zászlónk" i. évf.

"glorious first of June" napján vitt véghez hasonló hőstettet a "Vengeur" - Bosszuálló - francia sorhajó, amely nem volt hajlandó magát megadni akkor sem, amikor már mindhárom árbócsát ellőtték, szitává lékeltek és süllyedni kezdett. A 356 főnyi legénység még élő tagjai, mikor már az ágyuk is víz alá kerültek, az árbócmaradványokba kapaszkodva, puskával és pisztollyal tüzeltek és a kezükkel lengették a zászlót mindaddig, míg a süllyedés örvénye le nem rángatta őket a mélybe.

Ez ismétlődött most meg modern kiadásban. A "Wiesbaden" mozdulatlanságát a "grand fleet" tüzérségi megfigyelői gyakorlott szemükkel észrevették és egyik ösztüz a másik után sujtott a cirkálóra, mint a jégeső. A cirkáló kiskaliberű ágyui sorra hallgattak el, a hajó kapitánya és tisztikarának nagy része elesett. A legénység vesztesége is tetemes volt. A "Wiesbaden" hamarosan kigyulladt és lángba borult. S ennek dacára az élve maradtak nem hagyták el hajójukat! Két órán át tartott a "Wiesbaden hageni küzdelme a végzetel, míg este 10 órakor a hullámsír mélyébe merült. Bajtársai nem nyújthattak segítséget, mert a "grand fleet" pergőtűzében ez teljesen lehetetlen volt. A legénység az utolsó szálig hősihalált halt. Itt áldozta életét hazájáért Hans Kinau is, a Gorch Fock néven ismert északnémet tengerészköltő, a "Seefahrt ist not", a "Fahrensleute", és a "Hein Godenwind" szerzője. Egy ember élte csak túl ezt a niebelungi tragédiát, egy tiszt: Philipp tenge észfőhadnagy, aki a Walhalla isteneinek akaratóból megmenekült, hogy hírülvigye, mi történt a "Wiesbaden"-en

- 1./ "Zászlónk" i. évf.
- 2./ Knaurs lexikon, Gorch Fock címszó, 435. l.
- 3./ Kühlwetter: Skagerrak. 2-3. lap.

azon a pokoli két órán át!

A hős kiscirkáló harca alatt azonban a két flotta küzdelme is a legnagyobb hevességgel folyt.

Miután az angol zöm a "Wiesbaden" gépházát szétlötte, délfelé hajló ivben fejlődött fel a döntő csapásra s az "Iron Duke"-on lengtek a jelzészászlók, szikratávirója Jellicoe admirális következő parancsát sugározta ki:

- El kell vágni a német flotta hazatérésének utját! Be kell keríteni és meg kell semmisíteni az ellenséget!

Ez a parancs világosan mutatja, hogy Jellicoenak határozott szándéka volt a harcot teljes döntésre vinni. Itt az alkalom, most, vagy soha! A brit főadmirális pedig igazi vezérhez méltóan nem akarta elszalasztani az alkalmat.

A "grand fleet" tehát megkezdte a legvadabb sortüzélést, amit csak kifejthetett. Ezt az acélzáport jól összpontosítva küldték a német hajókra. Ebben a pokoli ágyutűzben a "Wiesbaden" megmentését megkísérlő német kiscirkálóknak és torpedónaszádoknak vissza kellett fordulniuk, ha csak nem akartak maguk is elveszni.^{2/} A sok bajtárs fájó szívvel volt kénytelen sorsára hagyni a súlyosan sérült hajót és személyzetét.

Ugyanakkor a csatatér másik végén is vad harc tombolt. Itt a Beatty-csoport hátvédje, a "Queen Elisabeth"-osztály és az I. csatacirkálóraj kiválását fedező angol torpedóflottilla küzdött a vele szemben álló német főerővel és elvesztette két rombolóját, egy csatahajója pedig harcképtelenül kivált a sorból és visszatért Angliába.^{3/}

1./ Tolnai i.m. VIII. k. 200. lap.

2./ Tolnai i.m. VIII. k. 200. lap.

3./ Tolnai i.m. VIII. k. 200. lap., "Zászlénk" i.

Akkor rázúdult a "grand fleet" acéleső-je a német zömre is, tehermentesítve a már két órája nehéz harcban álló "Queen Elisabeth"-osztályt. Ennek egyik legderekasabban harcoló egysége a "Malaya" volt, amely a második világháborúban is sokat szerepelt a Földközi-tengeren. A "Malaya" 1911-ben készült 29000 tonnás hajó volt, 8 db 38.1 cm-s ágyúval. A maláj államok ajándéka volt a brit hadiflotta számára, mint a nevéből is látszik. A skagerraki csatában 8 nehéz gránát találta el és embervesztése 63 halott és 33 sebesült volt.

A brit főhajóhad által segített "Queen Elisabeth"-osztály a főerő mögé zárkózott, itt is utóvédként.

Mind az, amit mi itt hosszú oldalakon adottunk elő, rövid negyedóra alatt játszódott le 8 óra körül. S most jött el a csata legdöntőbb mozzanata!

A "grand fleet" keletről dél felé gördülő ívben hajózott, homorú vonalban a németek felé. Ennek aránylagos geometriai gyújtópontjában volt a német zöm a legrosszabb helyzetben, súlyos koncentrikus tűznek kitéve és részben az összetorlódás veszélyében. Ugyanis a Beatty tengernagy torpedóhajóinak támadásától eltérésre kényszerült Hipper-csoport csatacirkálói a déli kitérés irányából keletre tértek át, miközben a mögöttük haladó zöm elérte őket, mert ezek a fordulásal időt vesztek, másrészt keresztették a főerő útját, amely velük párhuzamosan, de lejjebb haladt. Így a torlódás veszélye fennállott, amin azonban Scheer tengernagy azzal segített, hogy északra fordult s a két német csoport így ellenkező irányban vonult

1./ Révai lexikon i.r.

2./ Révai lexikon i.r.

egymás mellett. De a csekély számú Hipper-csoport hamar felvette új, végleges irányát és akkor Scheer is utánaigazodott nagyobb erejével. Mindez hamar megtörtént az ügyes parancsnokok szakértő vezetésével. De a flotta még mindig benn volt a pácban és a "grand fleet" tüzzáporában. S hozzá az angol hajók gyorsabbak voltak s egyre inkább valószínűbbnek látszott, hogy admirálisa megvalósíthatja tervét s bekeríti és megsemmisíti az ellenséget. A "nagy flotta" jóval nagyobb lévén ellenfelénél, csatavonala két karjának behajlításával közel jár ehhez. Élén a "Repulse"-osztály képezte volna az egyik kart, hátul az utóvédként hajózó "Queen Elisabeth"-osztály sorhajói. S hatalmas könnyű tengeri haderő segítette őket.

Nyugodtan mondhatjuk, hogy az akkori világ flottái közül egy sem tudott volna a német és angol hajóhadon kívül hasonló helyzetben kiutat találni. Mind ott veszett volna a csávéban. S talán a német flotta is minden személyi és minőségi kiválósága dacára hasonlóképen járt volna, ha nem olyan tengernagy van, mint Reinhard Scheer!

Scheer természetesen szintén meglepődött, mikor a keleti láthatáron az angol zöm villámló csatasora megjelent. Hipper rádió-jelentéseiből jól látta, hogy nagyobb csata lesz, de arra ő sem gondolt, hogy a világbirodalom "grand fleet"-je teljes erejével ráront. Az előzményeknél már vázoltuk, miért nem számított erre. De a meglepetés csak egy pillanatig tartott. Mind a villám a sötét tájat, úgy világítja meg ilyen helyzetben a vezér lelkét és egyéniségét magaviselete és határozóképesége.

S Reinhard Scheer valóban villámfény volt a sötét, válságos percekben flottája előtt! Minden szem, minden táveső a zászlóshajó felé fordult, mit jelez a "König"?

Kissé hosszasan fejtegettük a "grand fleet" megjelenésével beállott helyzetet, de erre szükség volt, mert ez a helyzet volt mindkét flotta számára a legnagyobb követelést támasztó és ennek teljesítésétől függött a csata sorsa: győzelem, vagy pusztulás!

Scheer tengernagy nem ijedt meg és nem jött zavarba a válságos helyzettől. Az ellenfél heves ágyutüzében, egy ügyes manőverrel gyorsan felvette az új helyzetnek legjobban megfelelő harcalakzatot. A manőver az volt, hogy egy hátraarc fordulattal visszaindult, amerről érkezett és ezen menetben vette fel az angol "grand fleet" megtámadásához szükséges új formációt. Ezalatt a zöm kritikus helyzetét felismerve - Heinrich sorhajókapitány vezetésével két német torpedóflottilla megtámadta az angol főerőt és azt védekezésre szorítja. Az ellenség kénytelen rájuk összpontosítani a tüzet és így a német zöm levegőhöz jutva befejezi az új helyzetnek megfelelő felfejlődést, ismét hátraarcot csinál és visszaindul keletnek. Ez az elrendezés igen erős agymunkát kívánt Scheer admirálistól, mert az ellenségnek háttal kellett flottáját olyan támadóalakzatba helyezni, mintha arccal lett volna feléje. Aztán a hátát mutató német zöm a hátraarc folytán már ismét harcmenetben volt. A torpedóflották önfeláldozó fedezése folytán a mozdulat már az ellenség tüzetől aránylag mentesen történt meg.

S most az történt, amit csak egy Drake,

-
- 1./ Tirpitz i.m. 335. lap.
  - 2./ Tirpitz i.m. 335. lap.

vagy Nelson csinált ~~xxx~~ meg eddig! Scheer tengernagy támadásra indult az angol zöm leg-erősebb része, a közepe ellen. Át akarta törni, mert észrevette Jellicoe szándékát, aki már flottája és a jütlandi part közé férközött s a saját partokból készült elválni a németeket.^{1/}

Kezdetben 9000 m volt a távolság a két flotta között. Mindkettő délnek haladt, miközben Scheer támadóan közeledett a britekhez. Már csak azért is közelükbe kellett férköznie, mert a lassan szürkülő keleti horizontba olvadó "grand fleet"-et távolról nem lehetett jól célbavenni.^{2/} Élen a Hipper-csoport, utána Scheer, miközben a 3-as torpedóflottilla biztosítja a "Nordseeflotte" nehéz egységeit angol torpedótámadások ellen.

Az angoloknál a "Repulse"-osztály három hajója vezetett, utána a főerő három csoportban, majd az "Invincible"-osztály három hajója s a végén a "Queen Elisabeth"-osztály. Egy ebből hiányzott.

Scheer kitűnő huzása folytán most már a két flotta tüzérségi lehetőségei egyensúlyba kerültek. Az angolok a "Nordseeflotte" megpillantásakor hevesen ágyúzták ellenfelüket, de részben Scheer villámgyors, energikus mozdulatai, részben a Heinrich-torpedóflottilla beavatkozása következtében nem maradt idejük tüzérségi tulsúlyuk érvényesítésére. S ezzel elmúlt a halálos veszedelem a német flottáról.

S most megkezdődött a "Nordseeflotte" és a "grand fleet" gigászi párbaja!

Elszabadult a pokol! Egyik sortüz követte a másikat mindkét részről. Az ellenfél

---

Lá/ Kalmár i.m. 346. lap. Julier i.m. 292. lap.

2./ Révai lexikon i.r.

egységei szabad szemmel csak kis, vékony füstölő hajócskáknak látszottak a nagy távolságból, amelyeken néha fények villantak fel. A másik hajón ilyenkor mindenki elkészült a legrosszabbra. Néhány másodperc múlva süvöltve érkeztek a gránátok és fehér víztölcséreket végva a magasba hullottak a tengerbe a hajó körül. A következő pillanatban égrengető bömböléssel feleltek vissza a saját ágyuk. A tüzértisztek a távmérőt nézték, amelyen jól nagyitva láthatták az ellenséget. Víztölcsérek előtte!... Helyesbiteni az adatokat!... Villanás odaát!... Most "ők" lőttek!... Ismét víztölcsér körülöttünk!... Ezer ördög!... Közelebb jött!... Irányváltoztatás!... Uj villanás a "másikon"!...

Aztán..... Aztán a világ robbant föl! Recsegő detonáció, utána harsogó menydörgés kíséretében tűz sugárzik szét, mázsás páncéldarabok és eládbb még életerős emberek holt anyagként, darabokra szaggatva repülnek szerzetesét. Behorpadnak a páncéllapok, ágyucsövek eltörnek és lobogva kezd uralkodni a hadihéjék lőszerkamráinak réme: a tűz! Telitalálat! Egy lőtorony megsemmisült!

Matrózok rohannak ki a feljárókon és pár tiszt... Vezény szavak röpködnek... Hordágyra teszik a fedélzeten heverő véres, roncsolt alakokat és viszik le. Hátha az orvosok még életet varázsolnak némelyikbe... Más tengerészek fecskendőkkel támadnak a tüzre, nem törődve azzal, hogy egy újabb gránát őket is elseperheti. Tovább!... Még újabb fecskendőket ide!... Ha pár percen belül eléri a lőszerraktárt, repülünk a pokolba!... A hajó másik része azonban ép. Itt most ad tüzet a két ágyutorony. Rövid!... Világrengető robban

---

más és a hátsó árbóc harsogó recsegés-ropogás kíséretében zuhan a fedélzetre és szakad darabokra... Halálordítás, jajgatás, káromkodás, parancsüvöltés, fojtó füst, szikrazápor, a szomszédos hajók útegeinek dübörgő bömbölése és most ismét fülsiketítő dördüléssel szórják a halálhozó küldeményt a még ép ágyuk "rájuk". S mindez egyszerre.

Tépettruhája, füstös, kormos sorhajóhadnagy rohan ki a megzuzott parancsnoki tornyból egy kézi távmérővel. A még ép ágyutornyokhoz rohan s rekedten ordít a legénységre:

- A központi csővezetéket ellőtték!

Én adom meg a távolságot! Ágyuhoz!

A daru felemeli a 30.5-s gránátot s az eltűnik a csőben, a závár csikorogva lecsukódik.

- Távolság 8600 m!... Balra 11 fok!...

Emelkedés jó!... Kész!... Tűz!...

Felbömbölnek ismét a nehéz hajóágyuk s beleremeg az egész csatahajó. Elöl büzdítő kiáltások... A tűz már gyengült... Újabb matrózok támadnak rá fecskendőikkel s végleg legyürik a tüzet. A gonosz, végzetes lángnyelvek kialudtak... Megkönnyebbült mosoly az a reccen. Ugyanakkor "odaát" különös villanás csapott a magasba és sűrű füstoszlop szökik az égnek "róla"... Na végre!... "Ök" is megkapták a magukét!... - Ez igen!... A sorhajóhadnagy pompás tűzértiszt, érti a célzás mesterségét!... - néznek össze a lőportól mocskos-piszkos tengerészek... S ott!... A sor közepén "az" már nem sokáig bírja... Egészen oldalra feküdt már... Hát ez mi?... Jelzőzászlók az árbócon, de a füsttől nem

nem látni jól... S a parancsnok a gépház szócsövébe ordít:

- Sebesség 22 csomó!

A gépházban bekötött száju, démonszerű alakok birkóznak a gőzös levegőben a villanylámpák fényénél. Ők nem tudnak semmit arról, hogyan áll fönt a harc. Csak a hajé rendüléseit érzik, s ebből tudják, hogy most ők adtak tüzet. Viszont a páncélzaton végigfutó csengő recsegés jelzi nekik a kapott találatokat. Nekik a legrosszabb!... Néha a szócső és a telefon leharsog valami biztatást, de egyébként teljes bizonytalanságban vannak arról, mi történik fent. Nem tudják, hogy az első két lőtorony helyén már csak alakatlan acéltömegek vannak, nem tudják, hogy az oldalütegek fele szétroncsoltak hallgat és az összetört ágyuk körül csak néma holttestek fekszenek s hiába csengetnek a telefonok, válasz nem jön a parancsnoki toronyba... Ők csak lapátolnak lent az izzó kazánokba és feszülten nézik a manométerek jelzéseit a végzetes vörös vonal körül. Fent a tüzértízst ismét vezényel csattogó ágyudörgésben:

- Távolság 8000 m!... Tűz!...

Nem voltak már ebben a csatában angolok és németek, csak tengerészek...Hősök!...

Egy kép a skagerraki csatából...

Egy a sok közül...

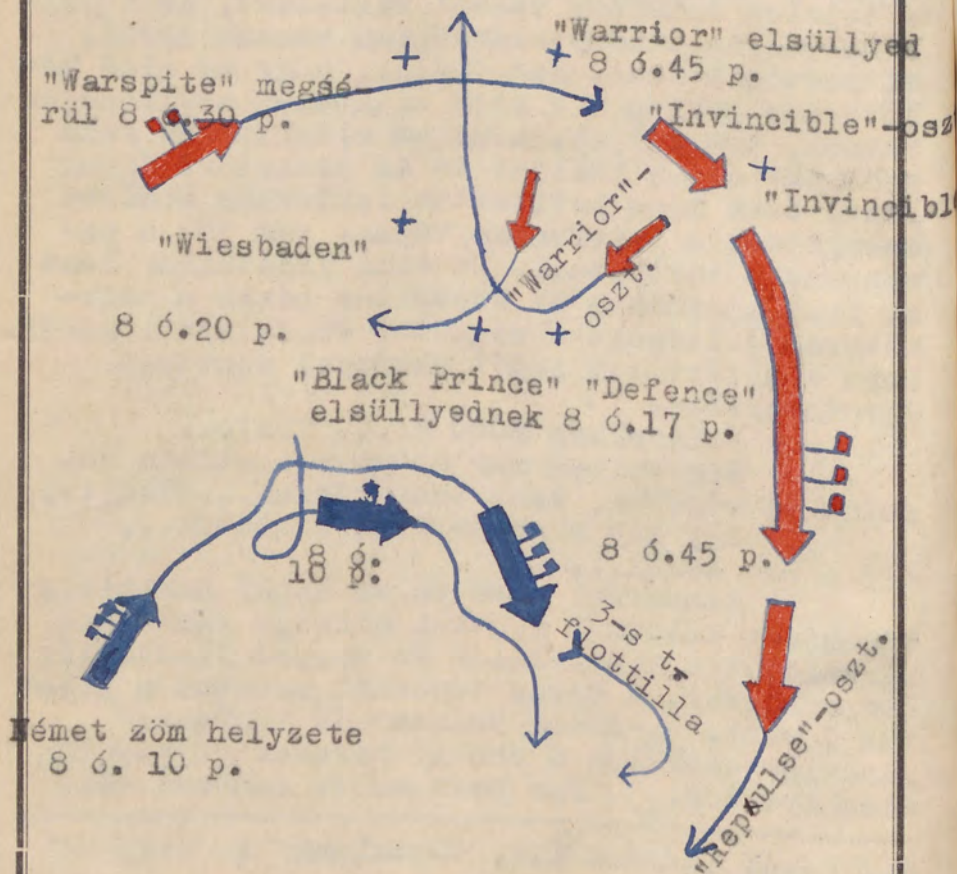
Scheerrel szemben az angol admirális támadásra küldte 5 régebbi mintájú páncélos-cirkálóját a kiscirkálók és torpedóflottillák csoportjával. A heves támadást azonban a német tűz leveri. A "Black Prince" és "Defence" páncélos cirkálók 8 óra 17 perckor egymásután elsüllyedtek. 1/ Pár perc múlva ronccsá volt

---

1./ Révai lexikon i.r. "Zászlónk" i. évf.

Az angol főerő beavatkozása.

Ény szél Dny-re
fordul.

lőve a "Warrior" és "Euryalus" páncélos cirkáló is. A teljesen harcképtelen "Warrior"-t kénytelen volt elhagyni a legénység.^{1/} Később - 8 óra 45 perckor - el is süllyedt! Az "Euryalus"-nak sikerült a víz színén maradni. Megsérült még négy kiscirkáló és három romboló. Az angol támadás összeomlott. A lovagias német tengerészek a vad harc dacára arra is szakítottak időt, hogy gyors torpedónaszádáikkal az elsüllyesztett angol hajók megmaradt embereit megmentésék. A "Warrior" egyik ilyen módon megmentett matróza azt a téves hirt közölte velük, hogy az "Euryalus" is elmerült.^{2/} A nagy lőporfüstben ugyanis egyik fél sem tudta a valót akkor megállapítani.

A német flotta 7000 m-re jutott a közelítés során a brit főerőhöz, de itt már olyan tüzfergetegbe került, hogy vissza kellett fordulnia. Ezt azonban igen ügyes taktikai manőverrel csinálta s ezért nem érte veszteség. Ekkor fél kilencre járt az idő.

De Scheer tengernagynak esze ágában sem volt végleg visszafordulni! Csak azért távolodott, hogy rendbe szedje magát és újra támadjon. A "König"-re ismét felrepültek a jelzőlobogók s a szikratáviró kisugározta az energikus parancsot:

- Angriff! Vorwärts!

A második alkalommal a német flotta már 6000 m-re közelítette meg az angolokat. E csekély távolság folytán jégverésszerű tüzelés folyt mindkét részről. A nehéz hajó-ágyuk vastag csövei átforrósodtak a szakadatlan működéstől. A "grand fleet" tömegtüzével szemben a németek a kiváló Rapke féle célzó-készülékektől irányított heves ösztüzekkel

---

1./ Tolnai i.m. VIII. kötet 205. lap.

2./ Kincses Kalendárium 1917-s évf., Háború a tengereken és gyarmatokon c. rész 1916 juniusi rovata.

válaszolnak. A hatás pokoli! Az "Invincible" csatacirkáló, amely az 1914 december 8-i falklandi csatában a német Spee-flottát megsemmisítő Sturdee tengernagy zászlóshajója volt, most ugyanerre a sorsra jut. Szintén löszerraktárba kapott találattól levegőbe repült.¹⁾ Ez már a harmadik ilyen katasztrófa, ami három óra leforgása alatt éri a briteket. Roncsa mégegyszer orrával felemelkedve elmerült. S vele ismét elveszett 1026 angol tengerész. Sturdee tengernagy a skagerraki csatában is résztvett, de más hajón. Súlyosan megsérül a 29.000 tonnás "Warspite" csatahajó is, amelynek ki kell kanyarodnia a csatasorból.²⁾ Ezzel a "Queen Elisabeth"-osztály, amelyhez tartozott, három hajóra olvadt le. Hasonlóképpen abba kell hagynia aharcot a megtorpedózott "Malborough" brit sorhajónak is. Mindkettőt a gránátokon kívül torpedók is érték. Egész sereg a különböző mértékben sérült más hajók száma.

Német részen aránylag jobb a helyzet. A jobb minőségű hajópáncél lényegesen ellenállóbb a találatoknak, mint a briteknél. Igaz, hogy vastagabb is, mert az angoloknál a páncélzat rovasára a gyorsaságot részesítették előnyben. A főerők harcában a "Seydlitz" husz nehéz találatot kapott már eddig s előtte már a colonharcban hármat és egy torpedót. A 24 találat ellenére mégis harcképes!³⁾ A "Lützow"-ot is, Hipper admirális zászlóshajóját szintén már husznál több nehéz találat érte eddig. 30.5, 35-s és 38-s gránátoktól. Embervesztesége 115 halott, 50 sebesült.

S ennek a hajónak parancsnoki hidján három tiszt állt a legnagyobb nyugalommal:

-
- 1./-2./ Tolnai i.m. VIII. k. 201. lap.
  - Révai lexikon i.r. "Zászlónk" i. évf.
  - 3./ Tirpitz i.m. 334. lap.

Hipper altengernagy, Raeder sorhajókapitány, vezérkari főnöke, a későbbi III. Birodalom nagyadmirálisa és Harder Sorhajókapitány, a "Lützow" parancsnoka. Hipper admirális a legteljesebb hidegvérrel, cigarettával a szájában irányította hajóosztálya harcát, rá sem hederítve a körülötte robbanó gránátoknak.

A tuloldalon Jellicoe hasonló hidegvérrel vezette a "grand fleet"-et az "Iron Duke" parancsnoki tornyából. Éles tengerészszeme észrevette, hogy a gyorsabb angol hajóhad lassan mégis túlhaladja a vele párhuzamosan futó német flottát. Tehát a tervezett bekerítés lehetősége újra sikerrel kecsegtetett számára. A brit főadmirális csatasora élét kezdte délnyugat felé behajlítani. Az élen lévő "Repulse"-osztály s utána a fő-csatahajóhad első raja a zászlóshajó vezetésével fordult először a német él irányának elvágására. Ekkor este 9 óra volt.

A csata a németekre most ismét hátrányosan állt. Ehhez jött, hogy a "Lützow"-ot a 24. angol nehézgránát találta el. Ez komoly telitalálat volt! A büszke német csatacirkáló oldalra dőlt és kitűnő szerkesztése dacára teljesítőképesége végére ért. Hipper és vezérkara kénytelen volt elhagyni és csónakon, ágyutüzben átszálltak a következő hajóra és onnan vezették a csatát tovább. A személyzet a sérült csatacirkálón maradt és a harctérrel ellenkező irányba fordulva, megpróbálta a hajót megmenteni.^{1/} Később még visszatérünk rájuk.

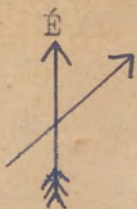
Mindenesetre a német hajóépítőipar elsőrangú minőségét dicséri, hogy csak 24 telitalálat tudta kiütni a csatasorból a "Lützow"-ot, mikor a britek három nagy hajója már egy

---

1./ Tolnai i.m. VIII. k. 201-202. lap.

A helyzet este 9 és 10 óra között.

Dny-i szél.

"Queen Elisabeth"-osztály.

9 ó.17 p.

"Invincible"-osztály.

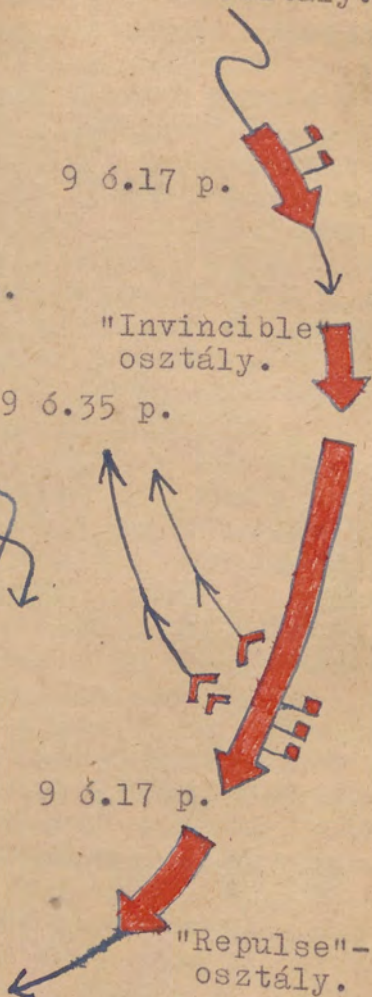
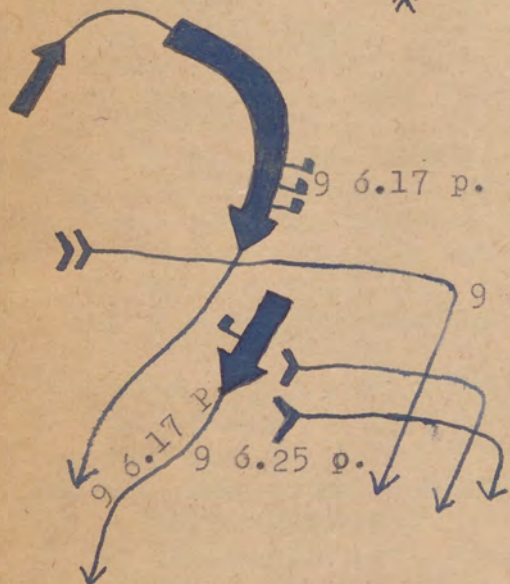
9 ó.35 p.

9 ó.17 p.

9 ó.25 p.

9 ó.17 p.

"Repulse"-osztály.

találattól légberöpült!

Most már egyre inkább sötétedett. De a veszély a németekre nem csökkent. Azonban Scheer tengernagy ismét megtalálta a helyzet kulcsát!

A "König"-ről vitte a szikratáviró a parancsot:

- Wir schiffen westwärts! Torpedoboote: Angriff!

A "Nordseeflotte" nyugatra fordult s ezzel a manőverrel ismét párhuzamos irányban futott az angolokkal. A bekerítésből megint nem lett semmi. A mozdulat fedezésére pedig a 3-as torpedóflottilla támadásra indult a brit zöm ellen a kiscirkálók támogatásával. Angol rombolók szembeszállnak. Most főleg a könnyű ágyuk viszik a szerepet. De nem sokáig. Az éjszaka beáll és a két harcoló flotta elveszti egymást szem elől. Ebben nagy része volt annak a hatalmas füsttömegnek, amely a 4 órai ágyuharc folytán terjengett a víz színén és a sötétséget segítette a látási viszonyok akadályozásában. Este féltíz körül megszűnt az ágyuzás.

De a csatának nem volt vége. Csak harciszünet állt be.

Az éjjeli harcok és a csata vége.

Scheer nem akarta elveszteni végleg az érintkezést a "grand fleet"-tel. Ezért könnyű egységeit ismét elindította az angolok feldeítésére. De nem találták meg őket. Scheer azonban bizott abban, hogy reggel ismét felveheti a harcot. Ezért a német flotta beljebb vonult az Északi-tengeren a híres Hornsriff felé, mert az angolok által a német partok

elzárására lerakott aknamezőket ennek közelében szedte fel a német aknakutatóflottilla. Tehát észszerű és logikus volt a harcot itt megújítani,^{1/} s előbb ide jönni, mint esetleg az ellenség, mert akkor a flotta el van vágva a hazai partoktól s az áttörésért sokkal nehezebb harcot kell vívnia, mint amugy. Most egyuttal számbavehették a veszteségeket is.

5 hajó pusztult el: a hős "Wiesbaden" kiscirkáló és 4 torpedónaszád. Súlyosan megsérült a "Lützow" csatacirkáló, egy régi "Kaiser"-mintájú csatahajó és 5 modern csatahajó. Egész sereg más hajó szenvedett még kisebb-nagyobb károkat. De a flotta képes volt a további harcra, mind erkölcsi erő, mind anyag dolgában és készült is az ütközet másnapi folytatására.^{2/}

Mi volt a helyzet az angoloknál? Mikor a sötétben és a nagy füstben a "grand fleet" elvesztette az ellenséget, Jellicoe tengernagy - épen úgy, mint ellenfele, Scheer - szintén nem tartotta befejezettnek az ütközetet. Tovább folytatta déli irányban utját.^{3/} Még mindig remélte a bekerítést, noha pillanatnyilag nem tudta, hol az ellenség? De angolszász szívóssággal ragaszkodott tervéhez és kiváló tengernagyra vall az a szándék, amellyel a kezdeményezést meg akarta fogni. Ugy tervezte, hogy délre vonul, minél távolabb Jütlandtól, mert valószínű, hogy ilyen heves harc után a hasonló módon megviselt és számra csak fele akkora "Nordseeflotte" hazafelé indul. Tehát a hazai partok közelében utját lehet állni. Ez a terv is igen logikus volt.

Egyuttal Jellicoe is számbavette a

-
- 1./ Tirpitz i.m. 335.1
  - 2./ "Zászlónk" i. évf.
  - 3./ Julier i.m. 293. lap.

veszteségeket. Ezek bizony jóval nagyobbak voltak, mint az ellenségé. Sok hajó hiányzott: 3 csatacirkáló /"Indefatigable", "Invincible", "Queen Mary"/, 3 páncéloscirkáló /"Black Prince", "Defence", "Warrior"/, 6 romboló /"Nomad", "Nestor", "Alcaster", "Ardent", "Fortune", "Sparrowhawk"/, amelyek elvesztek, továbbá a Beatty-csoport 4 kivált csatacirkálója és egy csatahajója. Több torpedóromboló pedig eltűnt a sötétben és nem jelentkezett. De ezek dacára a "grand fleet" még mindig kétszeres tulsúlyban volt ellenfele fölött és számbeli-
leg nem érezte meg a veszteséget. Habár nem volt olyan lendületes támadószellem bennük, mint a németekben, kitűnő erkölcsi erőben voltak az angol tengerészek is és ez képessé tette őket is újabb csatára. Ezért Jellicoe tovább kereste a németeket déli irányban, de nem találta.^{1/} Közben flottáját két részre osztotta: ő a főerővel elől ment, cirkálókból és sok torpedóhajóból álló erős utóvéd követte nagyobb távolságban.^{2/} Hogy miért tett így, okai a következők: két részre tagolva nagyobb a lehetősége az ellenség megtalálásának, mert nagyobb tengerrészen lehet keresni. Másrészt a csataflottát jobb megosztatlanul hagyni, hogy a veszélyes ellenséges nehéz hajótűzér-
séggel teljes erővel szállhasson szembe, ha kell, míg a gyorsabb és kisebb másik csoport ezt mozgékonyásával ellensúlyozhatja. Továbbá a könnyű egységekből álló utóvéd esetleges német hátbatámadás esetén sikeresen beavatkozhatott volna.

Tehát a két flotta kereste egymást a sötét éjszakában, de hiába. Feszült tekintetek és kitűnő távcsövek kutattak, nem mutatkozik-e valami áruló szikra a kéményekből, vagy

---

1./ Julier i.m. 293.lap.

2./ Tirpitz i.m. 335-36.lap.

valami sötét tömeg, nem hallatszik-e hajógépek halál dorombolása? Ágyuk, torpedócsövek lövésre készen meredtek előre. De semmi sem történt. Így mult el az éjjel nagyobb része.

Jellicoe akkor csatahajóhadával lassan nyugatra fordult, hogy arrafelé keresse a németeket. Hiába. Az ellenség nem mutatkozott. Pedig most a csataflottát is megosztotta, hogy nagyobb területet kutasson át. ^{1/}

Viszont a nyugalmi időszakot a "grand fleet" főadmirálisja arra használta fel, hogy még egyszer gondosan szemrevételezze flottáját. Az eredmény nem volt biztató, mert az angol hajóanyag minőségének kisebb értékűségét mutatta, főleg a tüzérségnél. Az óriási kaliberű brit hajóágyuk csövei már nem sok lövést bírtak volna ki, s a lövegtornyok szegecselése is meglazult a két órás állandó ágyuzás rázkódásaitól. A hajópáncélzatok is alaposan meg voltak szaggatva.

Jellicoe, ez a kötelességtudó és mély felelősségérzettel bíró tengernagy komolyan vette az ellenőrző vizsgálat megfontolásra figyelmeztető eredményét. Az esélyek igen rosszok álltak új csata esetére, míg a német ágyuk - ezt tudta jól a brit tengernagy - továbbra is pontosan fognak löni. Megjelent és kísértett a vereség réme, amely végzetes is lehet Albionra és birodalmába is kerülhet. Újabb büszke páncélóriások pusztulása fokozta volna az amúgy is nagy veszteségeket. S mindezekfelett angol tengerészek ezreinek életéről volt szó, akiket nem lehetett lelkiismeretes vezérnek kétes eredményért feláldozni, akiknek sorsáért ő volt felelős Isten, a világ, népe, hozzátartozóik, de elsősorban saját lelkiismerete előtt!

1./ Julier i.m. 293. lap.

2./ Kincses Kalendárium i.r., Tolnai i.m. VIII. k. 205. lap.

Jellicoeban a győzelmi becsvágy felett győzött a tengernagy szakértelme és a vezér felelősségérzete. S ez szép fényt vet jellemeire s lelkileg is a nagy emberek sorába emeli.

Az "Iron Duke" tehát kiadta a hazatérési parancsot s a "grand fleet" délről északra fordulva hazafelé vette az irányt. A messze mögöttük haladó utóvéd is készült követni.

Ezalatt a német flotta északabbra szintén hiába kereste az ellenséget. A nagy sötétben a torpedóflotta még külön is kutatott utána, persze eredménytelenül. Ezért a késő éjszakában a "Nordseeflotte" is délkeletnek fordult, arra próbálva szerencsét. Admirálisa remélte, hogy alkalma lesz ismét megütközni. A harcvágyó, energikus Scheernek határozott szándéka volt a harcot másnap folytatni.

1916 június 1-nek a késő éjszakából hajnalra átnyuló óráiban történt az óriási tengeri ütközetnek utolsó felvonása. A németek délkeletnek haladtak s tudtukon kívül keresztették a két részre osztott angol flotta utvonását. A zöm már ugyan túl volt rajtuk, de az utóvéd beleszaladt a hosszú zárt vonalban haladó német hajóhadba. Scheer épen az angol főerő és utóvédje közé hajózott. Ismét megdördült a sok löveg, a sötétséget megvilágították az ágyuk torokaiból kivillandó tűzcsovak, világítórakéták sziporkázó csillagai repültek fel sísteregve az égre, fényszórók kaszáltak körbe és alattomos, hosszú torpedók loccsanva hullottak a tengerbe. A most kezdődött harcban a torpedóknak nagyobb szerep jutott, mint az ágyuknak.

A cirkálóktól kísért erős torpedóflotillából álló angol utóhad észrevette a kedvező támadási lehetőséget, melyet a kissé elhuzott német vonal nyújtott s igyekezett kihasználni. A brit torpedórombolók - Tirpitz tengernagy megállapítása szerint - nagy bábrsággal, de kevés ügyességgel támadtak. A német hajóvonal tűzorkánjában hamarosan hat brit romboló lángragyulladt s az árbócknál is magasabbra csapó lobogó lánggal égve rohant a vizen. ^{1/} Kettő a "Tipperary" és a "Turbulent" el is süllyedt. ^{2/} Még néhány cirkálón is tűz támadt a német találatok folytán s ezek is küzdöttek a lángokkal az ellenségen kívül. A "Westfalen" egymaga hat angol hajót talált el. Mindazonáltal a csata ezen utolsó mozzanata kétségkívül nagy angol sikerrel járt s a németek érzékenyebb veszteségeket szenvedtek, mint az előző napi nagy harcban.

Az elszántan támadó angolok utóhada a rájukzuduló tűzvihar dacára oly közel jutott, hogy sikerrel kilőhette torpedóit. A "Moresby" angol romboló torpedó lövéssel utolsó emberig elsüllyesztette ^{3/} a régi "Kaiser"-osztályu, 13.200 tonnás "Pommern" csatahajót. A sötétben a mozgó tengeri csatater más pontjain a harc hevében elszakadt és összekeveredett hajók közt lefolyt összeütközésekben még három német kiscirkáló veszett el, amelyeket az angolok megtorpedóztak. Ezek voltak: az "Elbing", "Rostock" és "Frauenlob". Ezenkívül elveszett még egy torpedónaszád, amely a nagy elzáró angol aknamező széléig barangolva, ráfutott az egyik acélgömbre.

A sikeres torpedótámadás után a két ellenfél ismét elszakadt egymástól. A német

---

1./ Tirpitz i.m. 336.lap.

2./ Tolnai i.m. VIII. k. 202.lap.

3./ "Zászlónk" i. évf.

flotta az angol főerő és utóhadalközi résen délkeleti irányban áthaladt. A brit torpedóflottilla a torpedóroham után a zömhöz igyekezett csatlakozni és nem támadott még egyszer.

Mikor a rövid nyári éjszaka elmúlt, a hajnali világosság szétömlött a tengeren, a német flottát tengernagya ismét csatarendbe állította és támadni készült. Könnyű haderőit nyugatra küldte felderíteni, amerre az angolokat sejtette az éjjeli harc után. De semmi sem volt látható. Napkeltekor egy "Zeppelin" lég-hajó a messzeségben 12 angol csatahajót látott az Északi-tenger déli részéből északra haladni, az angol csataflotta utolsó osztályát. Hiába próbálták volna üldözni, már nem érték volna el.

Jellicoe tengernagy szikratávírón értesült cirkálói és rombolói sikeres harcáról és így megtudta, hol a német hajóhad? De már - mint vázoltuk - lemondott a harc megújításáról. A "grand fleet" tüzérségi állapotának nem várt komolysága meggondolásra intette, s ezért visszaindult egész flottájával Angliába. Great Yarmouthban kötött ki, majd később visszatért Scapa Flow-ba.

Scheer tengernagy, miután meggyőződött, hogy új csata nem lehetséges, szintén hazafelé fordult. Ekkor érte a német flottát legsúlyosabb vesztesége: a büszke "Lützow" csatacirkáló pusztulása, amely összelőtt állapotára dacára ugyan még kijutott a harcból, de már nem bírta ki az utat hazáig, még vontatással sem és el kellett süllyeszteni. Délután a német flotta hazaérkezett Wilhelmshavenba, győzelmi érzettől eltelve, meglepve a sikertől és a jó hajóanyag fölényétől.^{3/}

1./ Révai Lexikon i.r., Tolnai i.m. VIII. k. 203. lap.

2./ Julier i.m. 293. l. 3./ Tirpitz i.m. 336. l.

Von Egidy kapitány, a "Seydlitz" parancsnoka a maga és a legénység nevében meleg köszönőtáviratot küldött Tirpitz főtengernagynak, a német flotta megalkotójának a jó hajóanyagért. Más tisztektől is kapott Tirpitz ilyen táviratokat, amelyben azok köszönetüket fejezték ki a nagyszakállu főadmirálisnak, hogy ilyen jó minőségű flottát teremtett.

Ezzel a "grand fleet" és a "Nordseeflotte" páratlanul grandiozus harca végetért. A Skagerraktól a Horn-szikláig ismét elcsendesült a tenger.

A veszteségek.^{2/}

Hajóvesztesség: az angoloknál elveszett 14 hajó: 3 csatacirkáló /"Indefatigable", "Invincible", "Queen Mary"/, 3 páncéloscirkáló /"Black Prince", "Defence", "Warrior"/, 8 torpedóromboló /"Nomad", "Nestor", "Alcaster", "Ardent", "Fortune", "Sparrowhawk", "Tipperary", "Turbulent"/. A német lajstromon 11 hajó szerepelt: 1 csatacirkáló /"Lützow"/, egy öreg csatahajó /"Pommern"/, 4 kiscirkáló /"Wiesbaden", "Elbing", "Rostock", "Frauenlob"/, 5 torpedónaszád. Tonnatartalomban az angol veszteség 115.025, a német 61.180 tonna volt. Embervesztesség terén az angolok saját jelentésük szerint 7220 főt vesztek. Ebből 6094 a halott, 117 a fogoly. Más források szerint veszteségük 6784 fő volt. Az angol veszteség nagy halottszámát a 3 felrobbant csatacirkálóban elpusztult teljes személyzet adja. A német veszteség 3058 embert tett ki /2551 halott, 507 sebesült./.

1./ Tirpitz i.m. 334. lap.

2./ Révai Lexikon i.r., Tolnai i.m. VIII. k. 207. lap.

3./ "Zászlónk" i. évf.

Látható tehát, hogy az angoloknak csak felét kitevő német északitengeri hajóhad kétszer olyan nagy veszteséget okozott tulerős ellenfelének, mint amit maga elszenvedett. Ez elsősorban a német hajóépítési technika kiválóságát igazolja.

Hadihelyzet a csata után.

A nagy ütközet nem változtatott a tengeri hadihelyzeten, mert sem katasztrófális veszteséggel, sem döntő vereséggel nem járt egyik fél számára sem. Mindkettő rendelkezett továbbra is olyan erővel, amely új csatára képessé tette. Mindazonáltal az egész világ előtt nyilvánvalóvá lett, hogy az angolokat kudarc érte, mert a fele akkora ellenséget nem tudták legyőzni, noha meglepték, sőt ők szenvedtek súlyosabb veszteséget. Angliát csalódás, Németországot diadalmálmor érzete járta át.

Scheer tengernagy a harcban megviselt hajók kijavitása után már ismét kifutásra készen állott. Pár hét múlva Skagerrak után újra lázasan készült az ütközet megújítására. Örült a szép sikernek, de nem tartotta teljesnek az eredményt, mert az éjszaka folyamán az angol flotta a másnapi harcot feladva, elvonult a csatatérről, holott ő folytatni és döntésre vinni akarta a csatát. Tehát ismét készült a küzdelem megújítására. Annál is inkább, mert tudta jól, hogy csak teljes döntésre vitt és teljes győzelemmel végződő ütközet lehet csak az angol blokádot végleg szétörni.

Ezért a "Nordseeflotte" még az év fo-

lyamán többször kifutott és csatát keresett. De az évatos Jellicoe nem állt kötélnek.^{1/} Pedig egyizben 1916 aug. 19-én ugy alakult a dolog, hogy immét ütközetre kerül a sor. A német flotta az északangol partok mentén 30 tengeri mérföldre közelítette meg Sunderlandt, a nagy iparvárost. Jellicoe is kinn volt a tengeren, de mikor két kiscirkálója, a "Falmouth" és "Nottingham" német buvárhajótámadás folytán elveszett, ezt aknáknak tulajdonítva, aknaveszély miatt az angol előretörést visszatartotta. Közben sűrű eső keletkezett, s mire megszűnt, a két flotta elvesztette egymást szem elől.^{2/}

Jellicoe azután többet már nem volt hajlandó döntő csatára, amelytől már nem várt a skagerraki és sunderlandi tapasztalatok után semmit. Meggyőződött, hogy a sokkal jobb minőségű hadihajókkal rendelkező németeket nem lehet legyőzni nyílt harcban, sőt inkább az angolokat érheti baj. Ezért visszatért eredeti haditervéhez, a hosszulejáratu felőrlés stratégiájához, amit az első fejezetben már ismertettünk.

A csata kritikája.

Vizsgáljuk most meg a nagy ütközetet hadtörténelmileg és adjuk meg a küzdőfelek bírálatát. Végül feleljünk a sokat vitatott kérdésre: ki volt hát a győztes?

Nézzük először a vezetést. Az igazságnak tartozunk azzal, hogy leszögezzük: a vezetés mindkét oldalon a tengeri hadművészet magasiskoláját adta. Stratégiailag inkább az angol, taktikailag a német flotta nyújtott többet. A közép- és alsó vezetés szintén tu-

---

1./ Tirpitz i.m. 336. lap.

2./ Tirpitz i.m. 337. lap. Lützow: Seekriegführug. Die Rolle der Minen im Seekrieg.

dása legjavával jött ki.

Külön kell szólnunk a négy vezénylő admirálisról.

A "grand fleet" tengerőrnagyja, Jellicoe egész csatavezetésén vörös fonálként húzódott végig a vezérlő stratégiai gondolat: be kell nyomulni a német flotta és a dán tengerpart közé, majd dél felől is elvágni a hazai partoktól az ellenséget s így bekerítve, megsemmisíteni! Jellicoe nem tudott a bekerítés gondolatától szabadulni s mindig ennek megvalósítását kereste. Ez jellemének egyik tulajdonságából ered. Nehezen határozta el magát valamire, de amellet azután makacsul kitartott. Kétségtelen azonban, hogy egész flottavezetésén látszik a kiváló képzettség és technikailag is elsőrangú tudás. A beékelődés gondolatát csak valóban nagy admirálisok próbálták megvalósítani a tengeri hadtörténelem folyamán. Nincs annál kétélűbb eszköz, mint saját flottánkkal az ellenség és a part közé férkőzni, mert kudarc esetén nincs visszavonulási lehetőség, s ilyenkor a beékelte flotta elpusztult. Részben ez okozta a francia flotta pusztulását La Hogue-nál, a törökét Navarinonál, vagy a spanyol "nagy armada"-ét is. Jellicoe is tudta jól, hogy balsiker esetén még a nagyobb sorsaság dacára is pusztulás várt volna flottájára a jütlandi homokzátonyos, sekély parti vizeken. Viszont a bekerítés mégis itt kecsegtetett a legtöbb sikerrel s Jellicoe a nelsoni iskola hagyományaihoz méltóan nem habozott a veszélyes megoldást vállalni. Nagy hadvezéri elmére váltott az a manőver is, amellyel a T állás szabályai szerint mindjárt megjelenésekor kereszt-

---

tezte az ellenség utját és egyuttal előrelátóan úgy csinálta ezt, hogy az alkonyat optikai hatását az angol flotta rögtön kihasználhassa. Viszont ugyancsak gondos és megfontolt tenger-nagyra vallott, hogy felismerte hajótűzértségének és páncélzatának a harc következtében előállott teljesítőképeség csökkenését és ezért komoly felelősségérzettel vezetve, egyéni dicsőségvágyát félretéve a bizonytalan kimenetelű harcot a tulerő dacára is nem vállalta. Méltán sorolták őt a hadtörténészek a legnagyobb admirálisok közé.

Altengernagya, Beatty, ki már Helgolandnál és Doggerbanknál is sikeresen küzdött, ebben a csatában főleg előrelátásával és a csapdataktika sikeres alkalmazásával tűnt ki. Ő élénkebb és energikusabb volt, mint főadmirális. Az ügyes rádiócsel révén ő volt a csata közvetlen létrehozója. Stratégiailag és taktikailag egyaránt ügyesen vezette az angol colont és ő volt az, aki a visszavonulás északról keletre való elhajlításával először alkalmazta a csatában a T állást.

Meg kell említeni még az angolok közül a falklandi győztest, Sir Frederick Sturdeet, aki szintén ügyesen vezetett egy nagyobb hajóosztályt és Sir Studholm Brownriggot, aki mint 27 évvel később a második világháborúban, mint ellentengernagy egy hajókaraván parancsnokaként süllyedt a hullámsírba a skagerraki ellenfelek utódaival vívott harcban.

Nézzük most a németeket. A főparancsnok, Scheer tengernagy volt a csata hőse. Csatavezetése a hadművészeti rögtönzések mozaikja volt, amiben elsősorban a taktikus mutatkozott

---

meg benne. Kétségtelen, hogy Jellicoe a maga menetirányára kényszerítette Scheert, de ebben a párhuzamos futásban a német tengernagy a legteljesebb tengerésztechnikai és taktikai művészettel vezette hajóit, villámgyorsan felismerte mindig az új helyzeteket és elsőrangúan alkalmazkodott hozzájuk. Ez a gyorsan rögtönző vezetési képesség volt az, ami a német flottát sikeresen vitte keresztül a tulerővel szemben vívott nehéz harc válságos periódusaiban. Scheer zseniális vezetésének legszebb példáját az este 8 óra körül beállott legsúlyosabb helyzetben végzett nagyszerű manőverek adták, amellyel a csapdába szaladt hajóhadat néhány perc alatt már lendületesen fejfejlődttette új harcalakzatban és sikeres támadásra vitte. Erről bőven szóltunk a csata ismertetésénél. De mindenekfelett állott Scheerben a harcos, a veszélyt kereső s a végzetet legyőzni akaró férfi! Tulzás nélkül mondhatjuk, hogy tudat alatt a csatában nagyobb volt benne a harcos katona, a dinamikus titán, mint az admirális. S a válság súlyos perceiben ez a bátor, törhetetlen, félelmet nem ismerő, szinte vakmerőségig menő önbizalom saját magában s a bizalom helyesen értékelt flottájában volt az, amely valóban legyőzte a sokak előtt reménytelennek látszó végzetet. Egyéniségének siegfriedi sugárzása avatta őt elsősorban a csata hőisévé.

A másik német vezér, Hipper altengernagy szintén elsőrangú taktikusnak bizonyult. Hasonló módon, mint Scheer, mindig a támadást kereste és ebben sokszor még vezénylő admirálisán is túltett. Viszont kétségtelen, hogy ő vakmerőségét néha már tulzásba vitte és

---

ilyenkor szükség volt az áttekintőbb Scheer ellenőrzésére. Nagy kezdeményező szelleméért tették meg a német colon parancsnokának. Vakmerőségig menő személyes bátorságának a "Lützow" hidján adta példáját.

Részüik van a siker eredményéből Trotha és Raeder vezérkari főnököknek, Behncke altengernagynak és Heinrich flottillaparancsnoknak, akik a részletek gyors kivitelezésében, a tüzérség és torpedóhajók irányításában vittek vezérszerepet, sokszor önháló kezdeményezésből.

A közép és alsó vezetés mindkét oldalon tudása legjavát adta.

A tengerészszemélyzet - német és angol egyaránt - nagy szaktudással, példás fegyellemmel és elszánt hősiességgel harcolt. Észrevehető volt azonban a németek nagyobb harcielkesedése és az angol torpedókiképzés bizonyos fokig gyengébb volta, ami főleg a brit rombolók éjszakai támadásánál néhányszor hátrányosan jelentkezett. Mindazonáltal a világtörténelem tengeri háborúiban itt ütköztek össze először ilyen, mindkét félnél magas anyagi és erkölcsi erővel rendelkező flották.

Nézzük most az anyagot. Már többször utaltunk arra, hogy a német hajók minőségileg felülmúlták az angolokéit. Erősebb konstrukciók voltak a britekéinél, vastagabb, tömörebb és ruganyosabb páncélzattal. Az angol páncél vékonyabb és kevésbé tömör volt, amit a három csatacirkáló drámai végzete bizonyított, míg a német egységek - miként a "Seydlitz" és a "Lützow" esetében láttuk - 20-24 legnehezebb telitalálat után sem süllyedtek el, vagy még harcképesek is voltak. A német nehéz hajóagyuk 220-230 lövést is kibírtak, míg az

---

angol nehézkaliberű lövegek csövei 70-90 lős után legtöbbször hasznavehetetlenek voltak. A 30.5 cm-s, de főleg a 28 cm-s német ágyuk félelmetes átütőerővel rendelkeztek. Ezek a 28-s ágyuk voltak a csata sztárjai. Nagyobb pusztítást vittek végbe, mint a nehezebb 35-s és 38-s brit ágyuk. A német Rapke-féle célzókészülék - melyet tovább tökéletesítve a második világháborúban is használtak - jobbnak bizonyult az angol Barr and Stroud készüléknél, amely pedig szintén a legjobbak közé tartozik.

Megértjük tehát, hogy az éjszaka folyamán, mikor ezek a hátrányok főleg a tűzérésnél nyilvánvalóvá váltak az angoloknál, Jellicoe tengernagy a harc abbahagyása mellett döntött és visszavonult.

Jellicoe emlékirataiban példás őszinteséggel így magyarázza meg a visszavonulás okait: Idézzük:

- A csata meggyőzött arról, hogy a mi hajóágyuink, nagyobb hordképességük ellenére, átütőerő tekintetében elmaradtak a német hajóágyuk mögött. Jól tudtam, milyen kiváló és eredményes volt a német kiképzés a flottatűzésés és a torpedókezelés terén és tudtam, milyen óriási haladást értek el e téren a háborút közvetlenül megelőző esztendőben...."

Ehhez a legilletékesebb személytől elhangzott véleményhez nem kell kommentár.

Feleljünk most a nagy kérdésre: Ki volt hát a győztes? Nem nehéz felelni: tengerészetiileg a csata döntetlen volt. Egyik fél sem szenvedett vereséget, vagy óriási veszteséget, egyik sem kényszerült menekülésre és nem volt üldöző fél sem. Az angol flotta vissz-

---

1./ Tolnai i.m. VIII. k. 205. lap.

2./ Tolnai i.m. VIII. k. 205. lap.

szavonulása teljesen szabad akaratból és az ellenség kényszerítése nélkül, attól észrevétlenül ment végbe. Nem történt az, ami volt Trafalgárnál, Santiagonál, vagy Csuzimanál.

Viszont az kétségtelen, hogy Skagerrak anyagilag és erkölcsileg nagy német fölényt mutatott. Anyagilag a minőség terén és abban, hogy a nagy tuleró dacára a gyengébb német fél szenvedte a csekélyebb és az erősebb angol a nagyobb veszteséget; továbbá erkölcsileg abban, hogy a kétszeres tulerejű "grand fleet" kargába szaladt "Nordseeflotte" sikeresen kivágta magát, sőt fegyvereinek hatása az erősebb ellenfelet az ütközet önként való feladására készítette. Ilyen szempontból a németek kétségtelenül jogosan büszkék a "skagerraki győzelem"-re.

Az igazságnak tartozunk azzal, hogy leszögezzük: a csata erkölcsileg német győzelem volt!

Legjobban ezt maguk az angolok bizonyítják. Az angolok a nekik oly kedves haditengerészeti dolgokban mindig őszinték voltak, mind az első, mind a második világháboruban, ami szép fényt vet az angol jellemre. Jó példával maga Churchill járt elől, aki sohasem tagadta meg az elismerést a német tengerészettől, ha az valamilyen bravuros és értékes sikert aratott Albion flottájával szemben. A tárgyilagos angol tengeri hadtörténészek és megállapították, hogy "a Jütlandnál történtek az angol haditengerészet történelmének kevésbé sikeres fejezetét jelentik." /Megjegyezzük itt, hogy az angolok nem skagerraki, hanem jütlandi csata néven nevezik az ütközetet./

Meg kell említenünk néhány helytelen felfogást a csatáról. Eduard Fueter svájci német historikus, zürichi egyetemi tanár, korunk egyik nagy szellemtörténésze a már 1920-ban megírt "Weltgeschichte des letzten hundert Jahre" című, magyarul is megjelent művében meglehetősen ellenséges elfogultsággal és tévesen ír a német haditengerészetről. Idézzük: "... a német hajóhad az első pillanattól fogva nem gondolt és nem gondolhatott arra, hogy a sokkal erősebb angol hajóhaddal nyílt csatába bocsátkozzon." / Hogy ez mennyire téves, láttuk az első fejezetben. Skagerrakkal kapcsolatban a következőket írja: "A német nyílt-tengeri hajóhad Skagerraknál, Jütlandtól nyugatra egy angol cirkálórajjal találkozott, amely Beatty tengernagy parancsnoksága alatt állt. A tetemesen gyengébb angol hajóraj sikerrel állta a harcot mindaddig, míg az egész angol hajóhad meg nem érkezett. Hanem amikor már ez is belépett a küzdelembe, a németek visszavonultak és csak a ködnek köszönhették, hogy aránylag csekély veszteséget szenvedtek.

De következményeit tekintve ez a német diadalnak hirdetett tengeri csata volt az egész világháború legnagyobb angol győzelme. Mert attól fogva a német hajóhad eltűnt a nyílt tengerről és a brit haditengerészet felőbbsége olyan mély nyomokat hagyott a német tengerészek lelkében, hogy amikor a német hajóhad az utolsó pillanatban még egy kirohanásra és vele a biztos pusztulásra kapott parancsot, ez a kétségbeesett kísérlet megadta a jelet a német forradalomra. /1918 november 3-án./ " 2/

1./ Fueter: 1815-1920, 377. lap.

2./ Fueter i.m. 393-94. lap.

Fueter téved, mikor azt írja, hogy Beatty cirkálói már mindjárt a csata elején a teljes német flottával találkoztak. Mint láttuk, csak a Hipper-csoporttal, amely gyengébb volt nála. Persze, mikor Scheer is megérkezett a főerővel, akkor már Beatty lett a gyengébb fél. Mint tudjuk, az angol főerő megérkezéséig vívott harc határozott német sikerrel végződött, hiszen két német naszád elvesztésével szemben négy brit romboló pusztult el és megsemmisült két nagy csatacirkáló, az "Indefatigabhe" és a "Queen Mary". Ott is téved Fueter, amikor azt állítja, hogy az angol hajóhad főerőinek megérkezésekor a német flotta visszavonult. Láttuk, hogy Scheer volt az, aki utoljára elhagyta a csatateret. Arra vonatkozva pedig, hogy a köd mentette meg a németeket a nagyobb veszteségtől, csak azt ajánlhatjuk Fueternek, hogy olvassa el Jellicoe emlékiratait. Tárgyilagos őszinteséggel írta meg benne az igazságot az erre legilletékesebb angol. Ami pedig Fueter azon állításait illeti, hogy a német flotta Skagerrak után eltűnt a tengerről és lelkileg kisebbrendűségi érzete támadt, ez is téves. Kár, hogy nem olvasta el az illetékes német tengerészeti munkákat: Scheer, Behncke, Tirpitz, Kühlwetter és Marine Archiv műveit, amelyek őszintén tartalmazzák az igazat a német flotta szellemére vonatkozólag. Nagyrészüket megjelent már az ő műve előtt. Ami pedig a német flotta lázadását jelenti, annak egészen más okai voltak. Fueter kitűnő szellentörténész, de elkövette azt a hibát, hogy kellő alapos-sága felkészülés nélkül nyult egy komoly tengeri hadtörténelmi problémához.

Hasonló hibába esett bele a magyar Horváth-Parragi-féle világtörténelmi lexikon, amely a skagerraki csatáról azt írja, hogy "döntetlenül végződik ugyan, de a német hadiflotta annyira legyengül, hogy többet nem merészkedik ki az óceánokra." ^{1/} Amit fentebb mondtunk, ide is vonatkozik.

Viszont az igazságnak megfelelően kötelességünk rámutatni az angolokkal szemben elkövetett tévedésekre is. Itt az az érdekes, hogy egy angolszász ember van tévedésben saját fajtája iránt. Fort amerikai korvettkapitány, aki megírta az első világháború tengeri történetét, ebben többek között azt mondja: "Az angolok Skagerraknál tanusított óvatos viselkedésükkel tengeri uralmuk erkölcsi alapját elvesztették." ^{2/}

Ez nagyon vakmerő állítás, amely nincs bizonyítva. Tény, hogy a brit flotta bizonyos fokig óvatos volt, mert Jellicoe tengernagy a németekénél messzebbre hordó hajóágyúai révén távolharcban kereste a döntést és nem bocsátkozott közelharcba. Ez azonban nagyon is logikus tengerész-tüzérségi taktika volt és a felesleges veszteségeket igyekezett elkerülni a messzehordó hajótüzérség előnyei által. Semmiképpen sem lehet ebből az angol tengerészet erkölcsi csökkentértékűségét kihozni. Más vonatkozásban sem, mert maguk a németek is elismerték az angolok bátorságát a skagerraki csatában. Itt tehát Fort fogott mellé.

Mint érdekességet megemlítjük, hogy a Skagerraknál harcolt angol hadihajók közül igen sok résztvett a második világháborúban is. Így a "Queen Elisabeth"-osztály minden hajója, a "Repulse csatacirkáló, a "Royal

-
- 1./ Horváth-Parragi Világtörténelmi lexikon II. kötet, 287. lap.
  - 2./ Lützow: Seekriegführung.

Oak" és az "Iron Duke" zászlóshajó is. Három: "Royal Oak", "Repulse" és a "Barham" el is süllyedt a második világháború különböző tengeri harcterein.

Értekezésünk végére értünk. Befejezésül meg kell említenünk valamit: Skagerrak nemcsak a hadtörténelemben, de a művészetben is eredeti módon van megörökítve, még pedig Angliában, a tengeri csataképfestészet hazájában. Ernest Clagget angol gyalogosfőhadnagy egy tengerésztiszt barátjánál volt látogatásban a "Repulse" fedélzetén, mikor olyan gyorsan jött a kifutási parancs, hogy a vendégnek már nem volt ideje leszállni. Így a "Repulse" parancsnoki tornyából végignézte a nagy harcot. Öt nap múlva már Franciaországban volt, a Somme-fronton, ahol megsebesült. Lábbadozása alatt visszaemlékezett a páratlan tengeri ütközetre, s a művészi érzéssel bíró tiszt megfestette a nagy küzdelmet úgy, ahogy látta.^{1/} A képnek óriási sikere volt a szigetországban és muzeumba helyezték. Így került be a skagerraki csata a művészetbe is.

- . - . - . - . - . -

/Függelék a tuloldalón./

1./ Vasárnapi Ujság, 1938. évfolyam.

Püggelék.

A skagerraki csata a német birodalmi

gyűlésben. 1/

1916 június 2-án Kaempf elnök ezekkel a szavakkal nyitotta meg az aznapi ülést:

- Az Északi-tengeren nagy tengeri csata folyt le. Tengeri haderőinknek ez volt az első összeütközése az angol tengerihatalom főrésszével. Ifju haditengerészetünk nagy és szép győzelmet aratott. Fájdalmas veszteségeink is vannak, elsüllyedt több szép hajónk, számos bátor és derék tengerészünk halálát gyászoljuk. De ellenségeink veszteségei sokkal nagyobbak. Mindenekelőtt kitűnt, hogy flottánk képes az angolok tulerőben lévő tengeri haderejével is szembeszállva oly győzelmet aratni, amelyre büszke és örökké hálás lesz Németország."

/Felállva ünneplik a flottát./

Hebbinghaus ellentengernagy, tengerészeti államtitkár ezeket mondja:

- Az eddig beérkezett hírek szerint tengeri flottánk Scheer altengernagy vezetésével május 31-én délután az egész angol harciflottával, legalább 34 modern, nagy csatahajóval állt szemben. A csata este 9 óráig húzódott. Flottánk a jelentékenyen nagyobb ellenséggel szemben szép sikert aratott. Az ellenség biztos veszteségei: a "Warspite" nevű angol sorhajó, amely csak a múlt évben készült el, a "Queen Mary" és "Indefatigable" nevű 28.000-28.000 tonnás nagy csatacirkálók, két 13.750 tonnás páncéloscirkáló, egy 5000 tonnás kiscirkáló, két torpedóvezetőjármű,

---

1./ 1914-18 a korabeli napilapok tükrében.
146-47.lap.

9-10 romboló. A mi részünkről elsüllyedt a "Pommern" 13.200 tonnás sorhajó, az 5000 tonnás "Wiesbaden" eltűnt és valószínűleg elsüllyedt a "Frauenlob" nevű cirkáló.

- . - . - . -

A német admirális jelentése._{1/}

"Nyílt-tengeri hajóhadunk május 31-én megütközött az angol hajóhad számban jelentékenyen túlnyomó főrészével. Délután és éjjel nehéz, számunkra sikeres harcok fejlődtek ki a Skagerrak és a Horn szikla között. Amennyire eddig ismeretes, megsemmisítettük a "Warspite" nagy hadihajót, a "Queen Mary" és az "Indefatigable" cirkálókat, két páncélos-cirkálót, amelyek valószínűleg az Achilles-osztályhoz tartoztak, egy kis cirkálót, a "Turbulent", "Nestor" és "Alcaster" új torpedóromboló vezérhajókat, nagyszámu torpedórombolót és egy buvárhajót. Számos más nagy angol csatahajó is súlyosan megsérült, a többi között a "Marlborough" nagy hadihajót torpedólövések találták. A mi részünkről a "Wiesbaden" kiscirkálót és öfelsége "Pommern" hajóját süllyesztette el az ellenség. Öfelsége "Frauenlob" hajójának sorsa eddig ismeretlen. A nyílttengeri hajóhad ma befutott kikötőinkbe.

A "Warspite" 29.000 tonnás sorhajó volt s a legmodernebb angol hadihajók egyike. A "Queen Mary" 30.000 tonnás, az "Indefatigable" 19.500 tonnás páncéloscirkálók voltak. Az elsüllyedt német hajók közül a "Pommern"

1./ Tolnai i.m. VIII. k. 204-5. lap.

132200 tonnás sorhajó, a "Wiesbaden" és "Frauenlob" kisebb cirkálók voltak. Az angol flotta vesztesége meghaladta a 120.000 tonnát, amivel szemben a németek egész vesztesége alig volt 24.000 tonna, azonkívül angol részen ötezernél több tengerész vesztette életét, a "Warspite"-nak egymagában 1200 főnyi légénysége volt, míg a németek részéről csak néhány száz ember. A támadó az angol flotta volt, amely azt hitte, hogy a német flotta nem meri a Skagerrakba való behatolásának útját állni.

A német flotta azonban a kihívást elfogadta, versenyre szállt az angol flottával, amely vereséget szenvedve tért vissza az angol partokra."

/Megjegyzés: Néhány nap mulva megjelent egy német pótjelentés, amely tartalmazta az összes német veszteségeket, azokat is, amelyeket ez az első jelentés még nem sorol föl./

Az angol admirálisok jelentése. 1/

"Május 31-én délután a jütlandi partvidék magasságában tengeri ütközet fejlődött ki. Az angol hajók, amelyek harcra bocsátkoztak, a következők voltak: a csatacirkálóflotta, néhány cirkáló és könnyű cirkáló, amelyeket négy gyors csatahajó támogatott. E hajókban a veszteségek súlyosak. A német harci flottának a rossz látási viszonyok kedveztek. Kerülte a hosszabbharcot főhaderőinkkel. Mivelhelyt ezek a harc színterén megjelentek, az ellenség visszatért a kikötőbe, de előbb csatahajóinktól súlyos sérüléseket szenvedett.

A "Queen Mary", "Indefatigable", "Invincible" csatacirkálók, valamint a "Defence" és "Black Prince" cirkálók elsüllyedtek. A "Warrior"-t, amely harcképtelenné vált, a legánység kénytelen volt elhagyni, noha előbb megkísérelték elvontatni. Jelentik továbbá, hogy a "Tipperary", "Turbulent", "Fortune", "Sparrowhawk" és "Ardent" rombolók elvesztek. Hat másiktól még nem érkezett jelentés. Egyetlen angol csatahajó és egyetlen könnyű cirkáló sem süllyedt el. Az ellenség veszteségei komolyak. Legalább egy csatacirkálót szétromboltunk és egyet súlyosan megrongáltunk. Jelentik, hogy egy csatahajót az éj folyamán rombolóink elsüllyesztettek. Két könnyű cirkáló, amely harcképtelenné vált, valószínűleg elsüllyedt. A rombolók számát, amelyek fölött az ellenség a harc folyamán rendelkezett, nem lehet pontosan megadni, azonban kétségtelenül nagy volt."

Az angol admirális pótjelentése. 1/

"Az angol flotta összesen nyolc rombolót veszített. Egy, a "Kaiser"-osztályhoz tartozó ellenséges csatahajó angol rombolók támadása következtében a levegőbe repült. Azt hiszik, hogy a "Kaiser"-osztály még egy dreadnought csatahajója ágyutüzelés folytán elsüllyedt. Ama három német csatacirkáló közül, amelyeknek egyike alighanem a "Derfflinger" és egy másik a "Lützow", valamelyik a levegőbe repült. Megállapítottuk, hogy egy másik hajó, amely csataflottánkkal harcba keveredett, harcképtelenné vált és megállott. Egy harmadik, mint megfigyeltük, komolyan megrongálódott. Egy német könnyűcirkálót és

HAF német rombolót elsüllyesztettünk és legalább két további német cirkáló, mint megfigyeltük, harcképtelenné vált. Három más német csatahajón ismételt találatot állapítottunk meg. Végül egy német buvárhajót nekirohanással elsüllyesztettünk."

/Megjegyzés: Mindkét fél jelentésén látható a harc izgalma, aminek következtében több pontatlanság észrevehető. Így pl. a német hadijelentés elsüllyesztettnek jelzű a "Warspite"-t, saját veszteségei közül többet nem közöl első jelentésre sem az angol, sem a német admirális, mert még nincsenek pontosan tájékozva, olyan hamar adták ki a jelentést nyomban a harc után. Ilyen általános hiányokat a jelentések kiadásakor minden háboruban tapasztalhatunk./

- . - . - . - . - . -

Felhasznált irodalom:

Aggházy Kamil-Stefán Valér: A világháboru.
Az Országos Közművelődési Tanács könyvosztálya. Bpest 1934.

A világháboru kézikönyve. Szerző nélkül.
Harmonia Rt. Bpest.

A nagy háboru írásban és képben. Szerkesztette: Lándor Tivadar. Athénaeum kiadása. Bpest 1915-26. Felhasználva a VI. kötet.

A Pesti Hirlap Lexikona. Pesti Hirlap Rt.
Bpest, 1937.

Dékány András: Hősök. Cikk. Vasárnapi Ujság, 1938, szeptember 11.

1914-18 a korabeli napilapok tükrében.

Összeállította: Kun Andor. Officina kiadás
Bpest, 1944.

Eduard Fueter: 1815-1920. Egy mozgalmas évszázad története. Fordította: Havas József.
Dante kiadás, Bpest 1935.

Imre Sándor: A világháború. Bpest. 1918.

Julier Ferenc: 1914-18. A világháború magyar szemmel. Magyar Szemle Társaság, Bpest 1933.

Julier Ferenc: különböző cikkei.

Kalmár Gusztáv dr.: Lángoló tengerek. A Magyar Könyvbarátok kiadása. Bpest.

Kilián Zoltán: Kémkedés rádión. Cikk. Vasárnapi Ujság 1938. márc. 6. Bpest.

Kincses Kalendárium. 1917-s évfolyam.

Rákosi Jenő Budapesti Hirlap Ujságvállalat Rt. kiadása.

Magyar Könyvtár: A hadiflottáról. Összeállította: Gonda Béla. 757-758 sz. Lampel-Wodianer Rt. Bpest.

Magyar Könyvtár: A világháború naplója. XIII. sz. kiadó ugyanaz.

Parragi György-Horváth Zoltán: Világtörténelmi Lexikon. Grill kiadás. Bpest 1943.

Pilch Jenő: A világháború története. Franklin Rt. Bpest.

Révai Nagy Lexikona. Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. Bpest, Felhasználva a XVI. kötet.

Sgardelli Cézár: A világháború kézikönyve.

Tolnai: A világháború története. Tolnai Nyomdai Műintézet és Kiadóvállalat Rt. kiadása Bpest. Felhasználva a IV., V., és VIII. kötet.

Zászlónk. Ifjúsági folyóirat. 1916. évfolyam.

/Folytatás a tuloldalon./

Werner Beumelburg: Sperrfeuer um Deutschland.
Deutscher Verlag, 1939.

Knaurs Lexikon. Verlag von Th. Knaur Nachtf.
Berlin 1938.

Konteradmiral von Kühlwetter: Skagerrak.
Denkheft, 1931.

Konteradmiral Friedrich von Lützow: Seekrieg-
führung. Verlag der Kriegsmarine, Berlin 1940.

Alfred von Tirpitz: Erinnerungen. Verlag von
K.F. Koehler, Leipzig, 1919.

. - . - . - . -